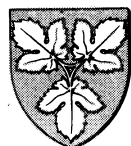
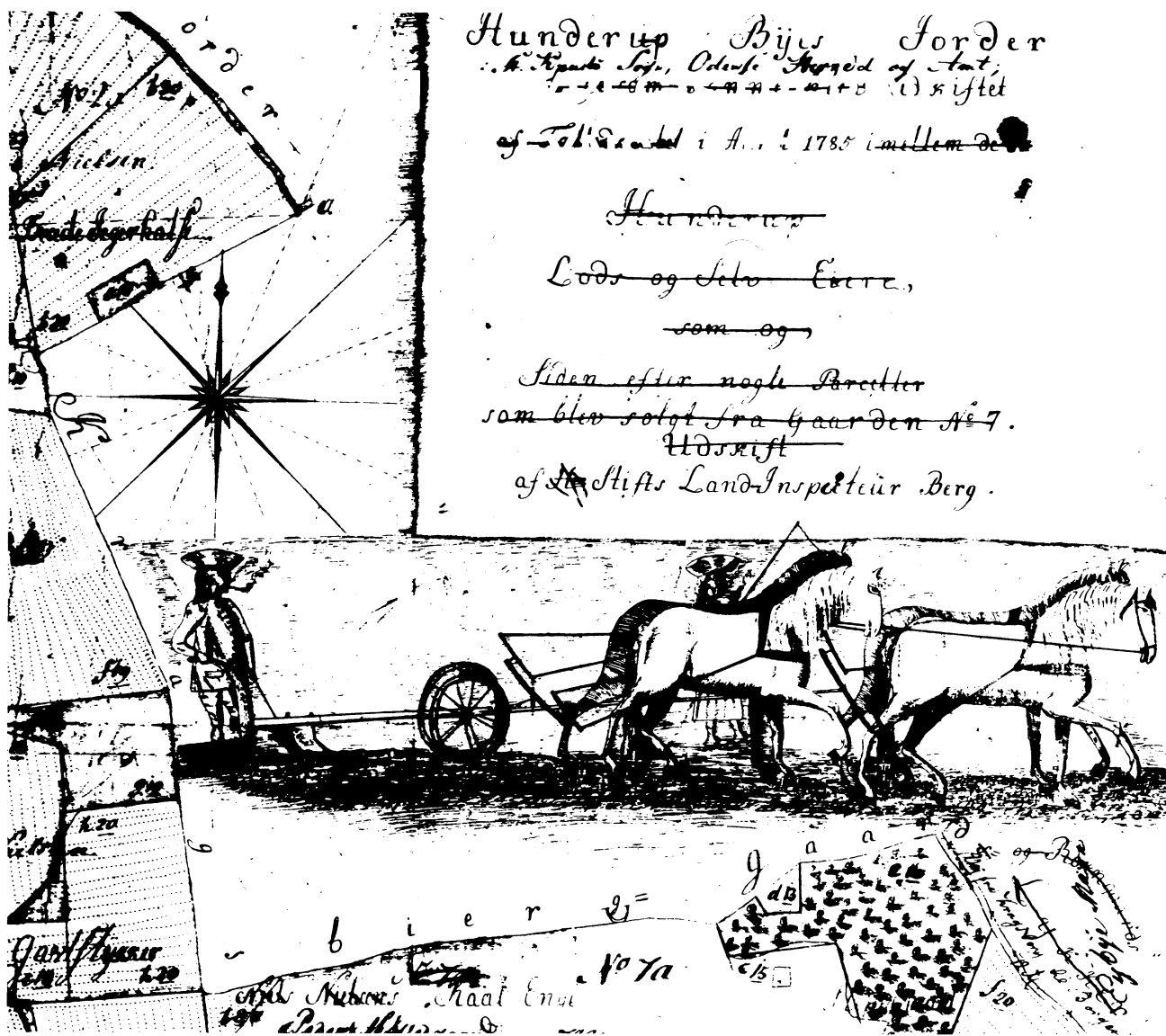

LANDSBYREGISTRERING I FYNES AMT

Historiske forhold MIDDELFART KOMMUNE

FYNES AMTSKOMMUNE

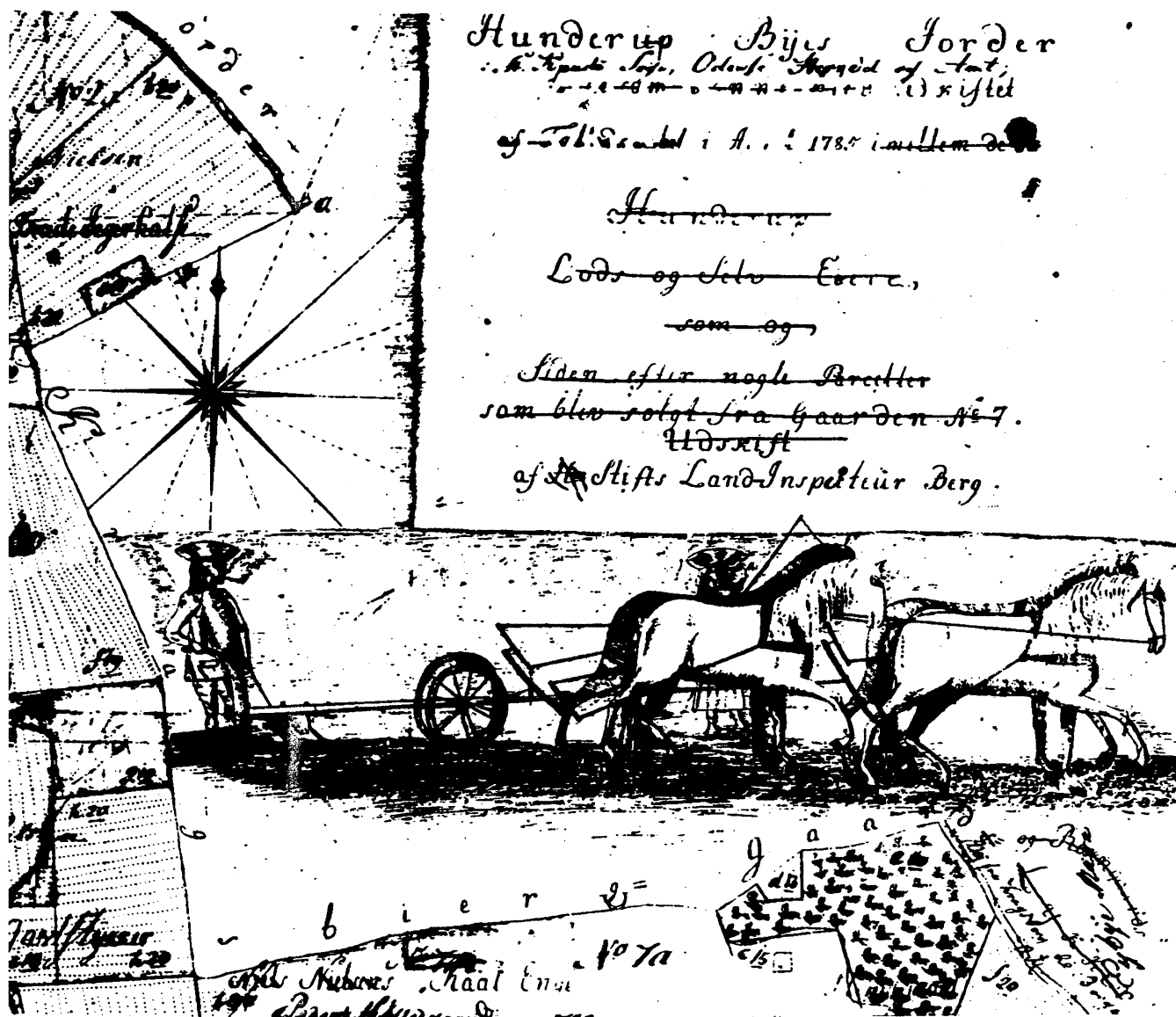
Udvalget for teknik og miljø

1983

LANDSBYREGISTRERING I FYNs AMT

Historiske forhold

MIDDELFART KOMMUNE

FYNs AMTSKOMMUNE

Udvalget for teknik og miljø

1983

2. oplag, juni 1993

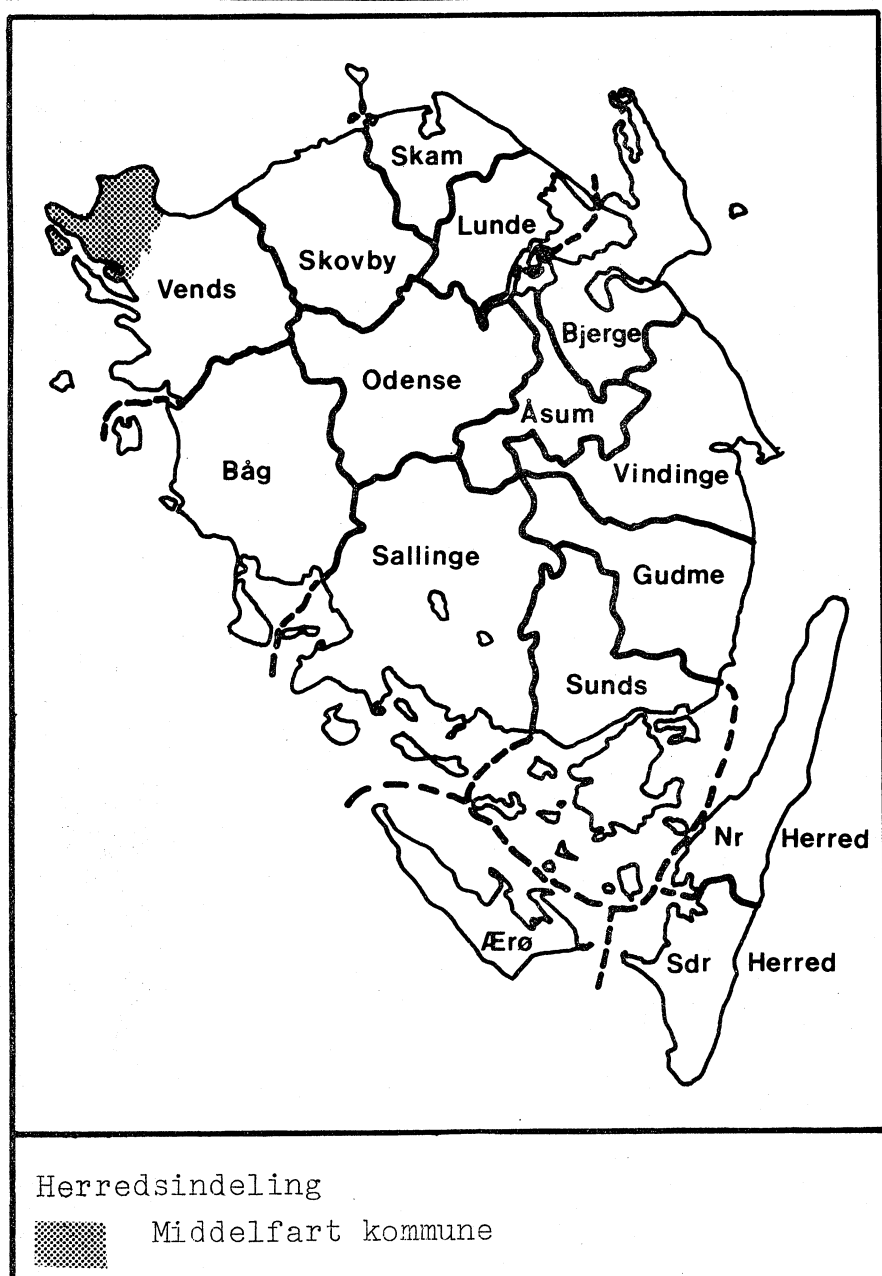
Indhold

	Side.
Indledning	2
Herredsbeskrivelse	3
<u>Gamborg sogn</u>	
Gamborg	7
<u>Kavslunde sogn</u>	
Kavslunde	19
Skrillinge	31
Svenstrup	43
Voldby	55
<u>Vejlby sogn</u>	
Avlby	67
Kustrup	79
Røjle	91
Stauvby	103
Vejlby	115

INDLEDNING

Denne rapport indeholder en undersøgelse og vurdering af de kulturhistoriske interesser i landsbyerne i Middelfart kommune.

For så vidt angår en nærmere beskrivelse af undersøgelsens baggrund og tilrettelæggelse samt forklaring til de anvendte skemaer og kort, henvises til rapporten LANDSBYREGISTRERING I FYNS AMT - FORELØBIG ORIENTERING, 1983.

VENDS HERRED - bebyggelsesudvikling 1500 - 1900.

Middelfart kommune udgør en del af Vends herred. For at kunne sammenligne de enkelte landsbyers ressourcemæssige og udviklingsmæssige forhold bringes i det følgende en beskrivelse af bebyggelsesudviklingen i herredet fra år 1500 til år 1900.

VENDS HERRED.

Vends herred udgjorde i 1951 30.464 ha. Herredets areal har kun undergået beskedne ændringer som følge af mindre inddæmninger ved Udby. Tanderup sogn regnes i historiens løb skiftevis til Båg og Vends herred, eftersom herredsgrænsen fulgte Brænde Å, der løber tværs igennem sognet. I dag regnes Tanderup sogn med til Båg herred.

I 1682 var 52% af Vends herred opdyrket, hvilket er noget mere end det fynske gennemsnit (47%). Den høje opdykningsprocent hænger sammen med, at herredet dyrkedes ret ekstensivt i et tovangssystem. Da den årligt hvilende jord fradrog ved landgildetakseringen såvel som i hartkornstakseringen 1682-88 betød det, at herredet fik en relativ lav skattebyrde. Fra 1684-vurderingen til 1844 vurderingen steg taksationen da også fra 4650 til 5700 tdr.htk. eller med knap 1/4. Som helhed var herredet således gunstig stillet: rigelig og god agerjord samt lave landgilde- og skatteafgifter. I 1600-tallet udmærker herredet sig da også ved meget lave skatterestancer, og i 1806 erklæres "Vends herred er ustridig det bedste herred i hele Fyn. En ypperlig jordbund og megen velstand".

Imidlertid er der store forskelle i bonitet og opdykningsgrad fra de relativt magre skovsogne Rørup og Fjeldsted (samt delvis Harndrup og Brenderup) over de varierende jordbundstyper i kystsognene Ørslev og Føns til den egentlige halvøes frugtbare kerne, hvor især Gamborg sogns jorder går for at være de bedste på Fyn. I og omkring Brenderup sogn kommer humleavlens i 1700-tallet til at spille en meget væsentlig rolle, hvilket især sætter sig spor i et meget stort antal husmænd med humlehaver. Fiskeriet i Lillebælt har spillet en stor rolle, især omkring Føns, Gamborg og Strib. Marsvinefangsten i Gamborg-fjorden er omtalt allerede i senmiddelalder, ligesom ålegårde spillede en væsentlig rolle.

Herredet udskiftedes ret tidligt, men dårligt. I 1805 var der ikke udflyttet mere end 36 bøndergårde i hele herredet.

Kronens gårde var i senmiddelalderen samlet under Lenshovedgården Hindsgavl, hvis område netop var Vends herred. Under lenet hørte omkring 1530 ca. 120 selvejergårde og 60 fæstegårde, ialt omtrent 1/4 af herredets gårde. Gejstligheden var i besiddelse af forholdsvis få og spredte gårde, men det kan dog nævnes, at Odense-bispen ejede hele Ørslev by, medens Odense Provsti ejede hele Gamborg og Kærbyholm, og Skt. Knuds Kloster havde store besiddelser i Rørup sogn. Med reformationen kom kronen i besiddelse af mindst 3/4 af gårdene i sognene Gamborg, Ørslev, Rørup og Middelfart landsogn og havde mindst halvdelen i Vejlbj, Asperup, Nr. Åby, Gelsted og Fjeldsted sogne, medens adelen totalt dominerede Husby, Føns, Ejby og Rørslev sogne. Endnu omkring 1660 ejede kronen omtrent 2/5 af lenets gårde (heriblandt fandtes ca. 80 selvejergårde), men i 1664 afstod kronen Hindsgavl gods for dog atter at generhverve godset i 1681, og gårdene udlagdes herefter til ryttergods. I 1695 blev selve hovedgården igen afhændet. Ryttergodset solgtes i året 1764, hvilket ledsagedes af en hurtig overgang til selveje i sognene Nr. Åby, Indslev, Fjeldsted, Harnstrup, Asperup, Rørslev og Vejlbj.

Af herredets 10 hovedgårde omkring 1800 har kun 4 rødder tilbage i 1400-tallet (Hindsgavl, Wedellsborg, Erholm, Søndergårde), medens 2 anlagdes i 1500-tallet (Tybrind, Kærsgård) og 4 i 1600-tallet (Holsegård, Billeshave, Billesbølle, Sparretorn). Af disse har især Wedellsborg (Iversnæs) betydning. Omkring 1500 besad godset 250 vestfynske gårde, heraf omkring 150 i Vends herred. Ved et skifte i 1520 deltes godset i 3 dele, og af den ene lod opstod Kærsgård hovedgård. Omkring 1600 var der endnu ingen af hovedgårdene i herredet, der ejede blot halvdelen af sognets gårde, men herefter sætter gods-samlingen for alvor ind. I 1672 opstår grevskabet Wedellsborg ved en sammenlægning af hovedgårdene Tybrind og Iversnæs, hvortil senere lagdes hovedgårdene Sparretorn, Billeskov og Minedal. Omkring 1800 var grevskabet næsten eneste lodsejer i Gamborg, Udby, Føns, Balslev, Ørslev, Husby, Tanderup, Sandager og Kerte sogne, og grevskabet blev anset for det største og bedste grevskab på Fyn. Først i 1916 begyndtes frasalget af bøndergodset. Ved siden af Wedellsborg har især Kærsgård (Bille-slægten) haft betydning i herredet.

Billesbølle, Billeshave og Billeskov er opstået som "aflæggerhovedgårde" af Kærsgård, der omkring 1800 havde fælles ejer med Holsegård i samme sogn. Kærsgårds og Holsegårds bønder regnedes da for de mest formuende fæstebønder på Fyn.

Antallet af gårde synes jævnt faldende fra 1624 til 1774 (med ialt 6%, i 1664 er et antal bolshuse regnet for gårde), hvilket dels skyldes en forholdsvis sen hovedgårds ekspansion, dels gårdsammenlægninger på Wedellsborg gods. Gårdtallet i 1805 kan næppe tages for pålydende. Formentlig er en lang række af de nye selvejersmåbrug omkring 1 tdr.htk. regnet for huse (Billesbølles hovedgårdstakst blev således udparcelleret til 36 små selvejerbrug fra 1 1/2 skp. til 5 tdr.htk.) Inden 1850 steg gårdtallet med 2/5, hvorefter stigningen stort set gik i stå. Gårdtallets stigning er dobbelt så stor som naboherredet Skovbys, men ekspansionen var dog langt voldsommere for hustallets vedkommende. I forhold til gårdtallet er hustallet allerede usædvanligt højt omkring 1800, hvilket givetvis står i forbindelse med bl.a. humleavl (i Brenderup sogn var der således i 1805 54 gårde men 103 huse). Til gengæld blev husekspansionen i det 19. årh. af mere beskedent omfang, således at gård- og husforholdet var normalt i 1895.

Befolkningsstigningen fra 1787 til 1901 (99%) er ligeledes i overensstemmelse med naboherredernes (Skovby: 70%, Odense: 122%).

Gårdene var i 1684 af normal hartkornsstørrelse, men det dyrkede areal pr. gård (36 tdr. l) lå markant over den fynske norm (32 tdr. l), ligesom boniteten er bedre end gennemsnittet. Når hartkornet alligevel ligger lidt under gennemsnittet, skyldes det den før omtalte, ret ekstensive driftsform.

Besiddelsesforhold:		Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
		gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664				(incl. selvejere) 267	132	159	80	322	84
1800	1850	601	683		fæstere	337	765		
1800	1895	736	1766		fæstere	218	555		

STATISTIK

Areal: 30.464 ha. (i 1951). I 1682 var opdyrkningsprocenten: 52%. ¹						
Tønder hørkorn	1664	1688	1844	1903		
	5650 ²	4650 ²	5700			
Babyggelsesenheder:						
	1624 ²⁾	1664 ²⁾	1688 ²⁾	1774 ³⁾	1850 XXXX	1895 XXXX
Gårde:	o 725	748	718	o 680	938	954
Huse:		296				
Huse m/ jord:			79		996	1470
Huse u/ jord:			285		452	851
I alt:		1044	1082		2386	3275
Størrelsesfordeling i tønder hørkorn: (bøndergårde)						
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit		
1664 ²⁾	160	355	217	7,0		
1688 ²⁾	245	344	119	6,0		
1850 XXXX	383	427	114	5,0		
1895 XXXX	439	395	109	4,7		
Folketal:						
	1787	1845	1901			
Voksne:						
Børn:						
I alt:	9.006	14.615	17.893			

1) Tanderup sogn incl.

2) Excl. Fænø og Brandsøe (og Tanderup sogn)

3) 1805 . 623 gårde og 1041 huse.

GAMBORG

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Gamborg
-----------------	-------------------------	-------------------------------	-------------------------

Navn: Gamborg	Navnetype: -borg.
-------------------------	-----------------------------

Bemærkninger:

Gamborg er nævnt første gang 1286 i formen Gamleborig. Forleddet er en form af tillægsordet gammel. Efterleddet er borg, glda. som betyder befæstningsanlæg el. hovedgård uden befæstning.

Anlægstype:

Adelby med kirke.

Anlæggelsestidspunkt:

Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.

Bemærkninger:

En adelby er en landsby - som i modsætning til torperne - ikke er anlagt ved udflytning fra en anden landsby.

Historiske tildragelser:

I Gamborg, på den plads, hvor tidligere gadestævne blev holdt, blev der 1880 opstillet 8 utilhugne sten i en rundkreds om et asketræ, i form af et gammelt bystævne (bymændenes antal var dengang 17).

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Gamborg
----------	------------------	------------------------	------------------

BY- OG EJERLAVSTYPER

a. By-tomten Reguleret vejforsteby (!)

10 af gårdene ligger systematisk på sydsiden af den Ø-V gående bygade. Kirken ligger i den vestlige ende omgivet af 3 gårde. 3 gårde ligger isoleret ca. 400 m N for kirken. - Uregelmæssig forte Ø for kirken.

b. Placering i forhold til by-marken

- centralby agerorientering skovorientering åorientering
 randby engorientering kystorientering

3/4 af gårdtofterne går ned til vandet.

c. Udskiftning

år: 1787

figur: Omkring landsbyen er jorden stjerneudsk. (ca. 1/3 af arealet) resten er strimmeludsk.

d. Udflytning 2 gårde.

- ved udskiftningen
 efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 2-vangsbrug

rotation: 2/2 + 1 sås årl.

vangeantal: 2

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Glat, Vends, med tunneldale mod S og issøler mod Ø.

jordbund: Moråneler med småforekomster af ferskvandsler, -sand, -dynd og -tørvt samt saltvandsditto.

naturlig afgrænsning: Til alle sider.

- overvejende
 overvejende ager med større indhold af eng - heraf en Ø - SvinØ - i Gamborg Fjord.
 blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Gamborg
----------	------------------	------------------------	------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

velbevaret opløst
 delvis bevaret opløst og nybebygget

Ca. 10% af gårdene er flyttet. En er flyttet indenfor sin egen toft. Kun få parcelhuse er opført i nyere tid, men de ændrer ikke landskv-billedet.

b. Skelsystem

vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

En væsentlig del er bevaret.

c. Ressourceområde

større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald
 større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

Ressourceområdet er præget af enkelte, spredte gårde, et parcelhuskvarter i centrum og nordligst et parcelhuskvarter - Kosmosehuse omkring stationen.

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Gamborg
----------	------------------	------------------------	------------------

STATISTIK

1							
Areal: 648 ha, heraf opdyrket 1688: 62%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1	1903	1	
	140+37 ¹	109+28 ¹	154				
Bebyggelsesenheder:							
	1606	1624	1664	1688	1774 ¹	1844 ¹	1903 ¹
Gårde:	19 [*]	18	26	19	18 [*]	26	31 [*]
Huse:	7		7		7 [*]		
Huse m/ jord:				6		13	13
Huse u/ jord:				7		1	15
I alt:	26	18	33	32	25	40	59
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
(62) (1:2) 1664	6	17	3	5,4			
(74) (1:2) 1688	10	5	4	5,7			
1844	8	17	1	5,6			
1903	15	16		4,8			
Folketal: 1							
	1787	1845	1901				
Voksne:	174	215	194				
Børn:	84	80	91				
I alt:	258	295	285				

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Gamborg
-----------------	-------------------------	-------------------------------	-------------------------

	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			26	7				
1844 Incl. Ejstrup	2						24	14
1903 Incl. Ejstrup	4	14					27	14

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 648 ha store ejerlav (incl. Ejstrup) var i 1682 opdyrket 62%. Byen havde da som typisk for herredet, tovangsbrug, men desuden en lille mark, der anvendtes årligt. Byen takseredes til 137 tdr.htk. (incl. Ejstrup) mod 154 tdr. i 1844. Ejstrup kan fra 1400-tallets slutning følges som en lille landsby med 3 egaliserede gårde. Den tilhørte da Eggert Frille og optræder på skiftet efter dennes datter i 1504. I 1689 hedder det imidlertid, at Ejstrup by er afbrudt og har været øde og udyrket i hen ved 30 år, men at jorden nu var lagt til Gamborg by. Ind i 1700-tallet optræder Ejstrup ødegårdene stadig i matrikelsammenhæng og sidst i 1700-tallet opstår påny en Ejstrupgård.

I 1806 heddet det, at Gamborg sogns jorder skal være de bedste i Fyn, deraf det gamle ordsprog "når Gamborgerne ikke har byg, da Gud nåde landet". Svinø anvendtes til overdrev. I 1664 ansættes græsningen til 18 tdr.htk. Byen havde o. 1700 ypperligt strandfiskeri, men den berømte marsvinsjagt var ophørt. Gamborg udskiftedes i 1787 og siden er 2 gårde flyttet ud. Gamborg var i 1200-tallet, ligesom Føns, krongods, og borgen "Gammelborg" (voldsted Højborg) må formentlig høre hjemme i denne periode. I 1319 skænkede kongen Gamborg til Vor Frue Kirkes skole i Odense (Odense Provsti). Endnu i 1664 lå Gamborg by og birk under Odense Provsti, men samme år udlagde kronen godset til Jens Lassen. Senere overgik godset til grevskabet Wedellsborg der i 1718 tillige opkøbte 2 af Ejstrup ødegårdene. Under grevskabets hovedgård Minendal lå i 1762 19 gårde og 1 vejmølle, samt 6 husmænd der brugte Ejstrup ødegårds jord. Endnu i 1903 lå Gamborg næsten i sin helhed under grevskabet. Antallet af gårde var i hele sognet i 1572 22, foruden 5 bolsmænd som hver kunne så 1/2 orte (=3/4 td.) korn. Af disse lå de 19 gårde i selve Gamborg og dette gårdtal er uændret frem til 1774. Blot regnes bolsmændene i 1664 (5 bol a 1,6 tdr.) men som gårde. I løbet af det 19. årh. stiger gårdtallet i normalt omfang. Husene spiller allerede en stor rolle i 1600-tallet, men stigningen er beskeden i det 19. årh. hvilket ligeledes er tilfældet for befolkningsstigningen.

Gårdene var i 1684 forholdsvis små. I 1568 hedder det, at de 22 gårde er fattige, fordi Gamborgs grund ikke regnes for mere end 10 plovs avl. Byen var i 1664 egaliseret på 2 niveauer. Inden 1762 synes byen egaliseret på ny men stadig i flere klasser. I 1806 opgøres byen til 17 fastegårde, 7 bolsmænd, 11 huse med jord og 3 jordløse huse. Formentlig er det de tidligere bolshuse, der i 1844 er rykket op over 1. tdr.htk. grænsen og dermed blevet til gårde.

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Gamborg
----------	------------------	------------------------	------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering:** Særlig interesse.

1. Anlægstype. Den middelstore kirke-adelby er randplaceret i sit ejerlav og har kystorientering. Fiskeri og marsvinsfangst har spillet en stor rolle. Byformen er reguleret vejforteby. Byen er tæt sammenknyttet med den kgl. borg Gamborg og er måske opstået som et reguleret anlæg i skyggen heraf. En landsby Ejstrup nedlagdes o. 1660.
2. Udviklingstype. Fra højmiddelalder har Gamborg sogn og birk været samlet på en besidders hånd, først kronen og senere Odense Provsti. I 1700-tallet blev sognet samlet under Wedelsborg (Minendal) og forblev stort set herunder endnu i 1903. Som følge af de centraliserede besiddelsesforhold gennemløb Gamborg flere egaliseringer.

Sammenfattende drejer det sig om en nærmest enestående anlægstype med en interessant strukturudvikling.

Relikt-vurdering: Særlig interesse.

- 1) Bytomten er velbevaret.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret en væsentlig del af udskiftningshegnene.
- 3) Særlige relikter: Kirke, voldstedet Højborg.
- 4) Arkæologiske interesser: Tomten af Ejstrup.

Emögård

Nes Holter gård

Estofat gård

Højbo gård

Bu

Abitd loft

Røntof

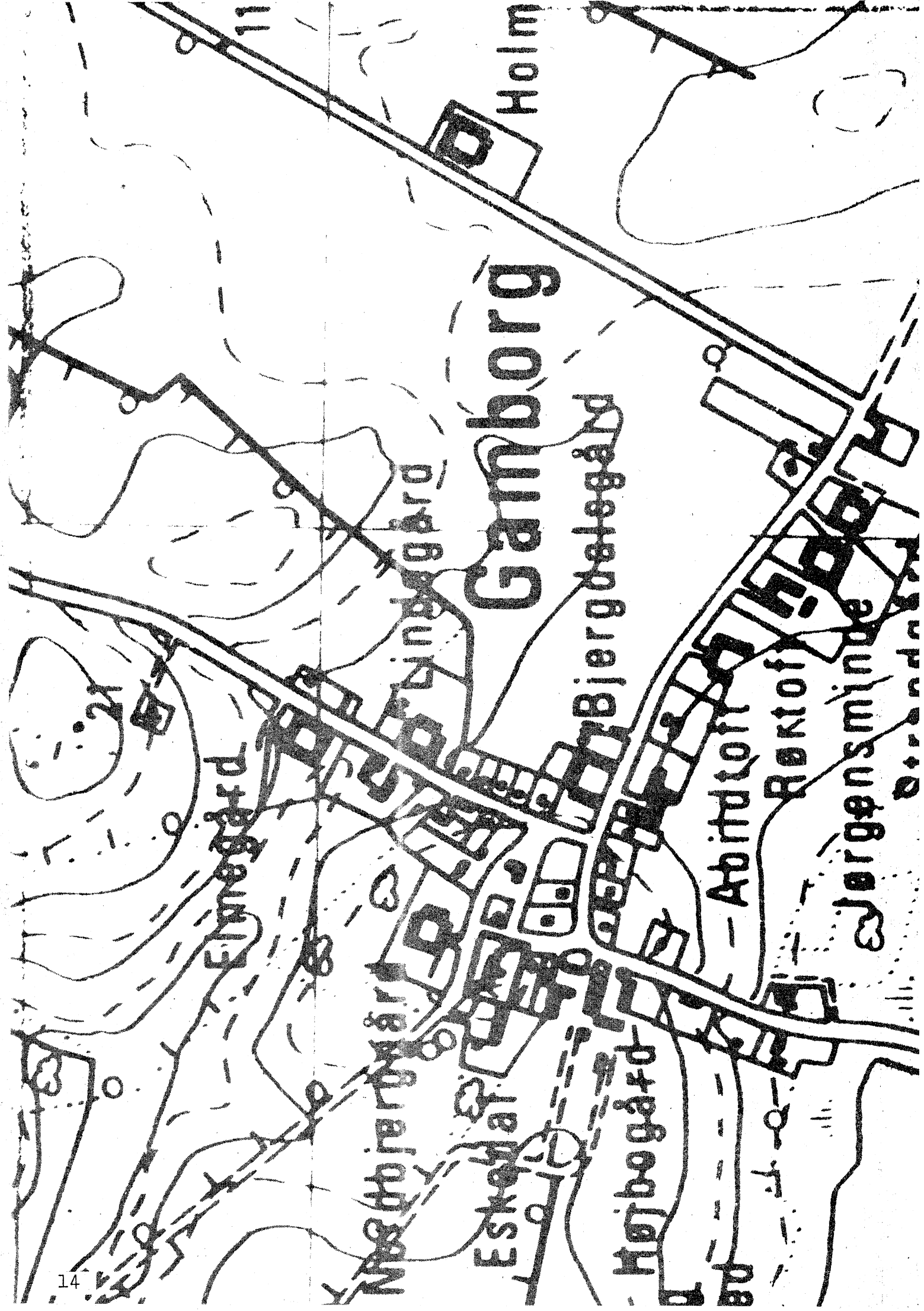
Jørgensminde

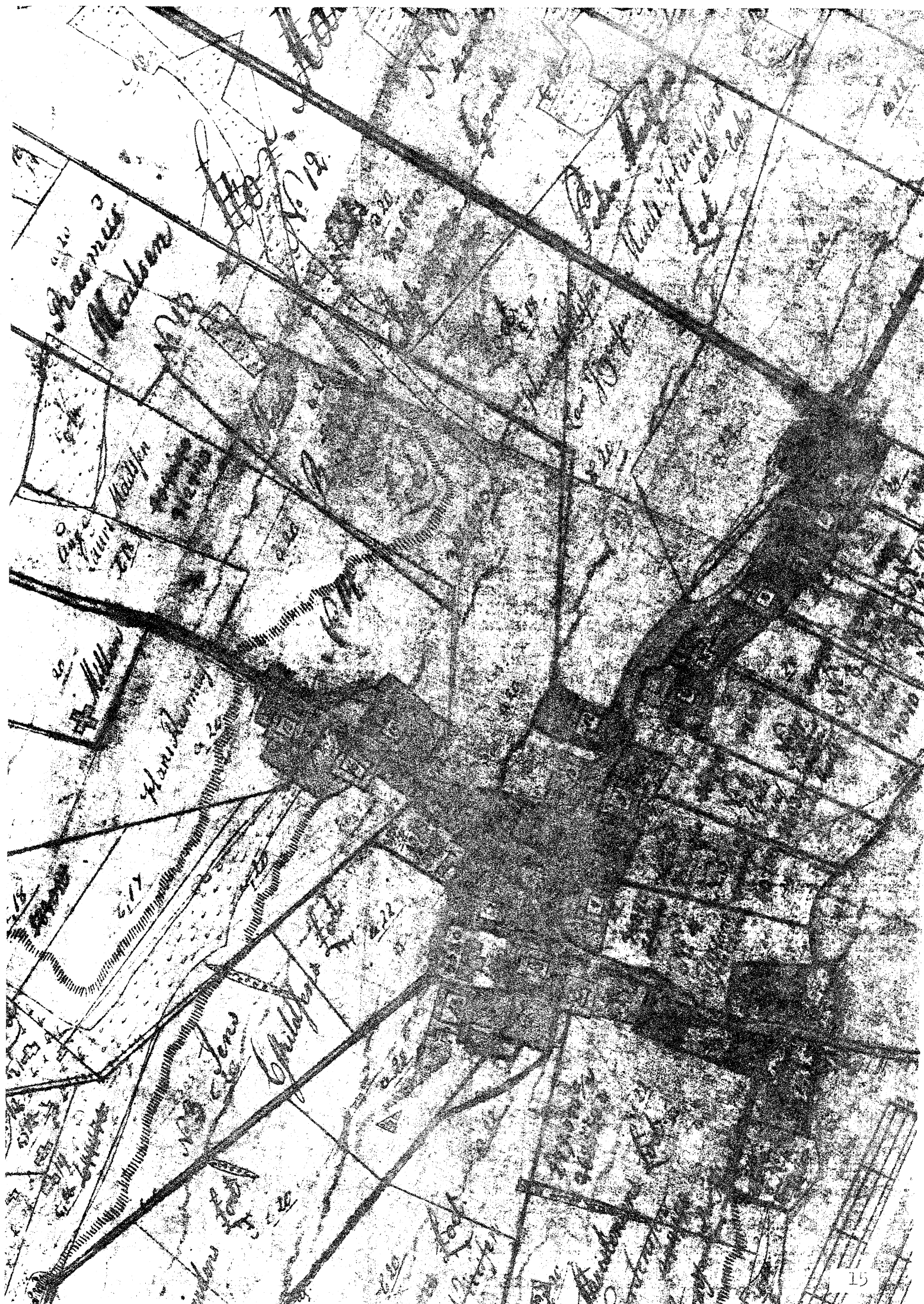
Gamborg

Bjergdelegård

Dagbog gård

Holm

Føns¹² Vig

Svendstrup

Gamburg

Viby

Rolund

Ronæs

Sparfetorn

Føns

KAVSLUNDE

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Kavslunde
-----------------	-------------------------	-------------------------------	---------------------------

Navn: Kavslunde	Navnetype: -lunde
---------------------------	-----------------------------

Bemærkninger:

Kavslunde er nævnt første gang 1295, formen Kauæslund. Forleddet kan være navneordet kaul, som betyder rund træstok, hvilket skulle hentyde til en bro over mosen. Efterleddet er lund, gl. lund, som betyder lille skov.

Anlægstype: Adelby med kirke	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
--	--

Bemærkninger:

En adelby er en landsby - som i modsætning til udflytterbebyggelsen - ikke er anlagt ved udflytning fra en anden landsby.

Historiske tildragelser:

I Kavslunde oprettede præsterne Johs. Clausen og R. Prip 1865 en højskolen, nærmest præget af Indre Mission. Den flyttede 1868 til Årup.

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Kavslunde
----------	------------------	------------------------	--------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

Alle 10 gårde ligger inde i landsbyen, men et par er flyttet inden for denne. Der er sket en vældig nybebyggelse langs vejen, især i den S del af byen omkring stationen (der ligger i Gamborg ejerlav). Kirken ligger ret isoleret midt i byen. Vejnettet er stort set uforandret. Toftesystemet stærkt udvidet ved den kraftige nybebyggelse, men gårdernes tofter stort set velbevaret.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

Skole og kommunekontor bygget midt i den V del af ejerlavet.

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Kavslunde
-----------------	------------------	------------------------	--------------------

STATISTIK

Areal: 484 ha, heraf opdyrket 1688: 64%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	79	64	112				
Bebyggelsesenheder:							
	1606	1624	1664	1688	1787	1844	1903
Gårde:	12	11	11	12	11	18	22
Huse:	1		3		14		
Huse m/ jord:				1		15	33
Huse u/ jord:							20
I alt:	13	11	14	13	25	33	75
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit		
(64)	1664	1	7	3	7,2		
(42)	1688	5	7		5,3		
	1844	8	6	4	5,3		
	1903	14	4	4	4,5		
Folketal:							
		1787	1845	1901			
	Voksne:	80	160	271			
	Børn:	45	81	126			
	I alt:	125	241	397			

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Kavslunde
-----------------	------------------	------------------------	--------------------

	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			8	2			3	1
1844	16	14					2	1
1903	20	49					2	4

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 484 ha. store ejerlav var i 1682 opdyrket 64%. På grund af det relativt ekstensive tovangsbrug takseredes byen ret lavt i 1684 til 64 tdr. htk. mod 112 tdr. (!) i 1844. Grænsen mod Avlby synes reguleret. Kavslunde blokudskiftedes i 1792.

I 1295 skænkede Niels Hamundsen til Husbygård (senere Wedellsborg) 2 store gårde i Kavslunde til oprettelsen af et alter. Også i senmiddelalderen ejede Iversnæs (Wedellsborg) gods i byen. Ved det store arveskifte i 1520 fordeltes 3 gårde i Kavslunde med 1 gård til hver af de tre arveparter. Men byen var på dette tidspunkt domineret af gejstlige besiddelser. Skt. Knuds Kloster i Odense ejede 1 gård. Sognepræsten havde en anneksgård og 1 mensalgård, medens kronen havde 2 selvejere til Hindsgavl Len (i 1586). Med reformationen blev kronen dominerende godsbesidder og denne situation holdt sig endnu i 1664. Efter krongodsets frasalg var hovedgården Hindsgavl i 1775 største lodsejer med 4 gårde og 2 huse med jord. Billehave og Gyldesteen ejede på denne tid hver 1 gård. Endnu i 1806 bestod byen (foruden præstegården?) af 8 fæstegårde og 2 selvejergårde, hvortil kom 12 huse. Endnu i 1903 havde Hindsgavl enkelte fæsteheder tilbage.

Antallet af gårde lå fra 1606 til 1806 stabilt på 11-12, men stiger herefter kraftigt i forbindelse med overgangen til selveje. Hustallets stigning i det 19. årh.s anden halvdel er ligeledes markant, ligesom befolkningsvæksten fra 1787 til 1901 langt overstiger det normale. Kavslunde udviklede sig som stationsby til bymæssig bebyggelse.

Gårdene var i 1684 forholdsvis små. Byen synes aldrig egaliseret.

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Kavslunde
-----------------	------------------	------------------------	--------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering:** Interesse.

1. Anlægstype. Den middelstore kirke-adelby af vikingetids-middelaldernavnetypen -lund er centralplaceret i sit ejerlav og har agerorientering. Byformen er slynget-vejby. Grænsen mod Avlby synes reguleret.
2. Udviklingstype. Den domineredes i senmiddelalder af gejstlige besiddelser, efter reformationen af kronen. Efter krongodsets frasalg blev Hindsgavl dominerende besidder. Igennem de sidste hundrede år har Kavslunde udviklet sig som stationsby.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og typeren anlægstype uden særlige udviklingsmæssige karakteristika indtil overgangen til bymæssig bebyggelse sætter ind.

Relikt-vurdering: Interesse.

1. Bytomten er delvis bevaret, men fremstår i dag med stationsbypræg.
2. Kulturlandskabet er præget af landevejsbebyggelse samt stationsby.
3. Særlige relikter: Kirke.
4. Arkæologiske interesser: -

Elmegård

Gård

Hiørnegård

30 km

40 km

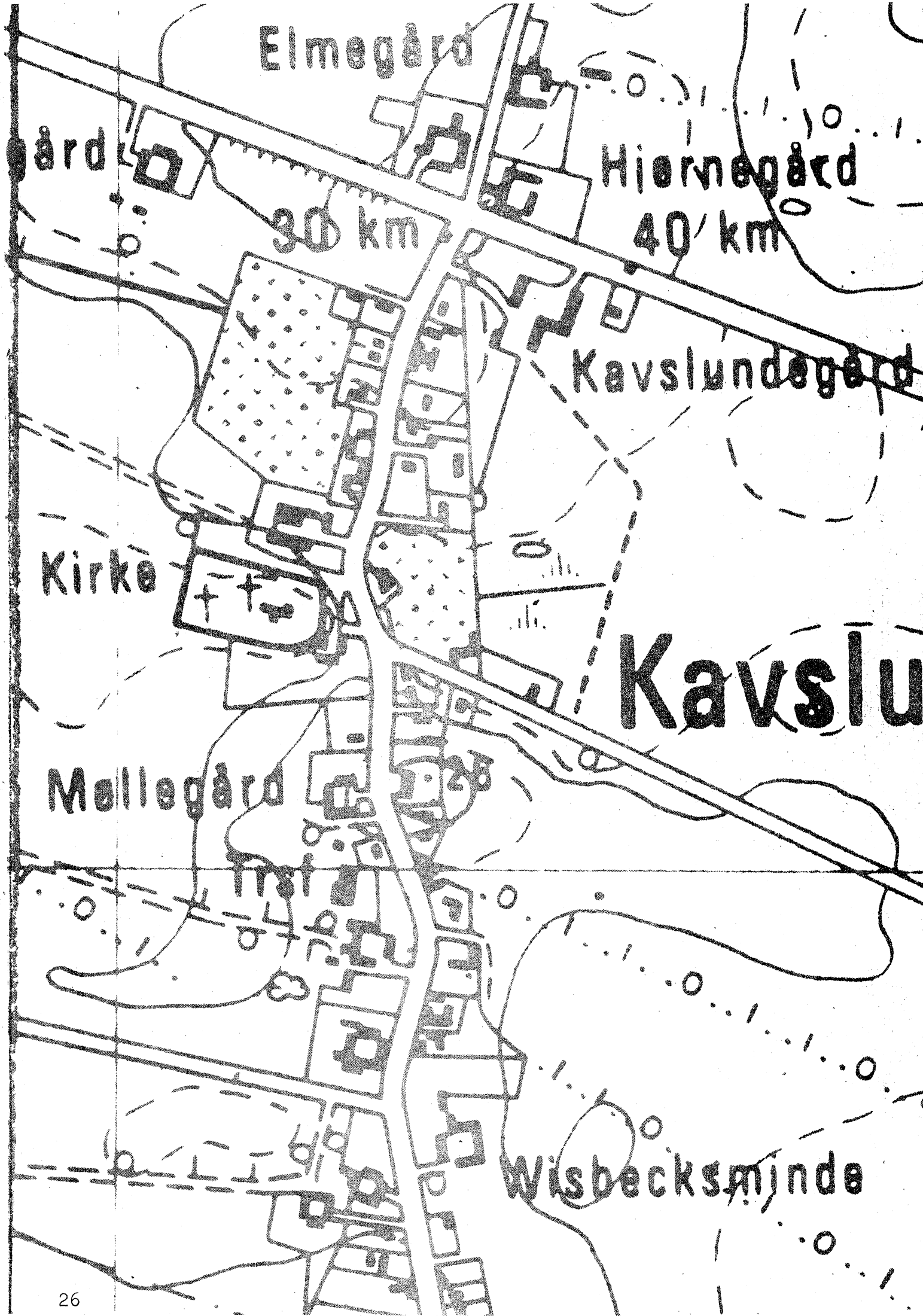
Kavslundegård

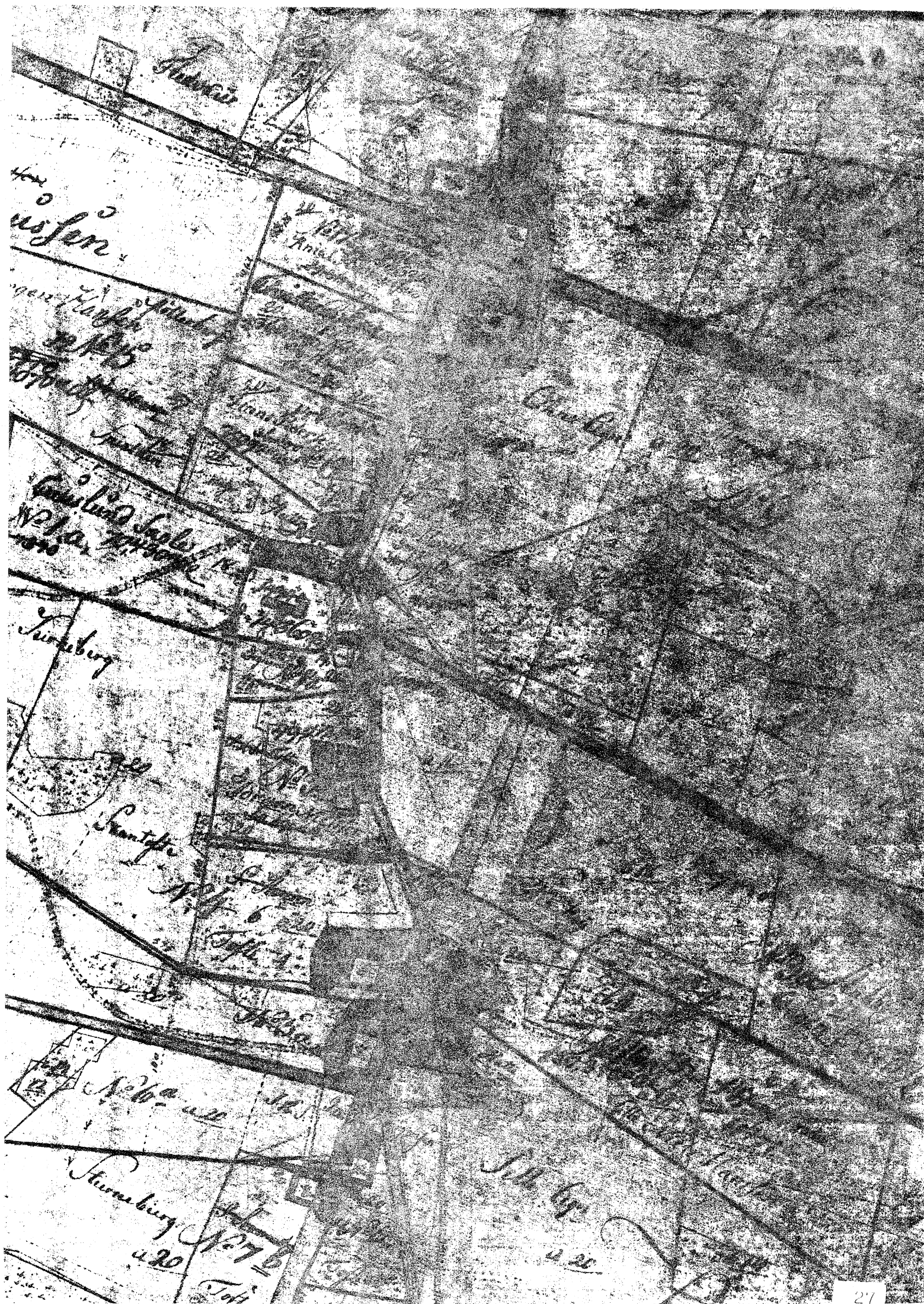
Kirke

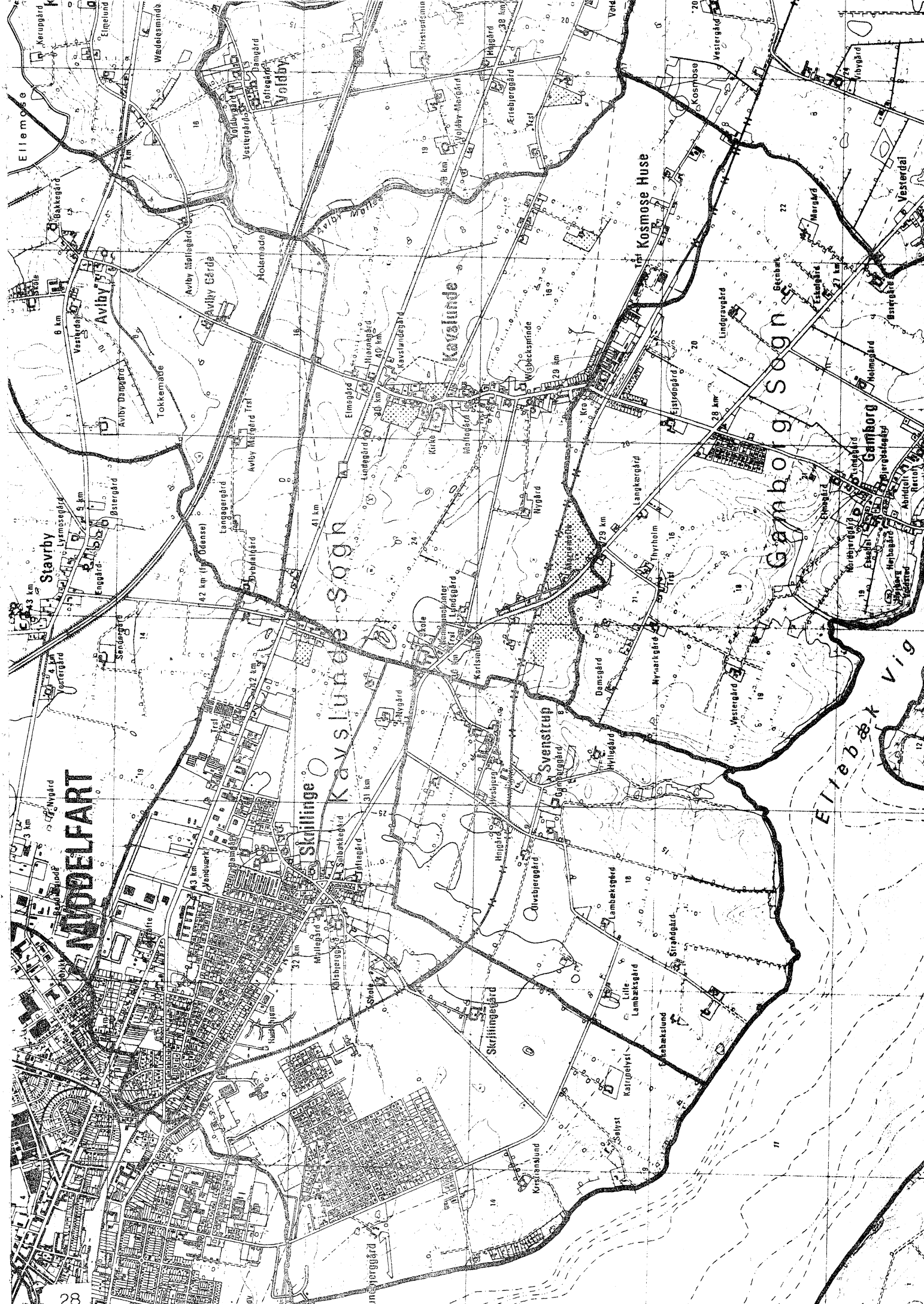
Kavslu

Møllegård

Wisbecksmjnde

MIDDELFART

Kavs lunde Sogn

Gørding Sogn

Ellebæk Vig

Kust

Voldby

Avlby

Kavsunde

Gamborg

Stavby

Skrinige

Svendstrup

Middelfart bys
jorder

SKRILLINGE

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Kavslunde
----------	------------------	------------------------	--------------------

Navn: Skrillinge	Navnetype: -inge
---------------------	---------------------

Bemærkninger:

Skrillinge er nævnt første gang 1295 i formen Skrilling. Forleddet er nok navneordet glda. skræll til roden i gemansk skrellan "give en stærk lyd, skralde". På grund af forekomsten af store mængder af potteskår fra en jernalderrunegravboplads, tillægges D.S. tillige ordet betydningen "potteskår". Afledningsendelsen -inge viser at ordet oprindeligt er en stedbetegnelse, afledt af et indbyggernavn eller slægtsnavn.

Anlægstype: Adelby	Aniæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
-----------------------	---

Bemærkninger:

En adelby er en landsby som i modsætning til torperne ikke er anlagt ved udflytning fra en anden landsby.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Kavslunde
----------	------------------	------------------------	--------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

Ca. 30% af gårdene er flyttet. Vejsystemet er intakt fra udskiftnings-tidspunktet, men i den sydligste gårdgruppe er landsbybilledet ændret af et omfattende parcelhusbyggeri mellem gårdene.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

Enkelte hegn er bevaret.

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

Ressourceområdet præges af et omfattende parcelhusbyggeri i den vestlige del. I den øvrige del findes kun få, spredte udflyttergårde.

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Kauslunde
----------	------------------	------------------------	--------------------

STATISTIK

1							
Areal: 351 ha, heraf opdyrket 1688: 806 td. land.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	118	110	159				
Bebyggelsesenheder:							
	1606	1624	1664	1688	1787	1844	1903
Gårde:	17	19	19	18	18	35	29
Huse:	6		*		14		
			6				
Huse m/ jord:				1		37	38
Huse u/ jord:				8			19
I alt:	23	19	25	27	32	72	86
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit		
(53)	1664	3	13	3	6,2		
(72)	1688	3	13	2	6,1		
	1844	27	3	5	6,6		
	1903	19	5	5	4,8		
Folketal:							
		1787	1845	1901			
	Voksne:	126	242	301			
	Børn:	53	148	112			
	I alt:	179	390	413			

1. Fejl i arealtallet eller også er ejerlavet blevet reguleret - evt en del overført til Middelfart.

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Kavslunde
-----------------	------------------	------------------------	--------------------

	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	2		8	4			9	2 [⊕]
1844	35	24						13
1903	28	44					1	13

Udviklingsbeskrivelse:

Den store adelby havde i 1682 et opdyrket areal på 806 tdr. land, men på grund af byens relativt ekstensive 2-vangsbrug takseredes den i 1684 lavt til 110 tdr. htk. mod 159 tdr. i 1844. Byen var tæt knyttet til Middelfart, hvis borgere i 1496 fik kongeligt brev på fri græsning på Skrillinge og Staurby marker. Ålegårde omtales allerede i 1500-tallet, hvor en fæstegård under Hesselagergård i øvrigt gav 1 tdr. ål i landgilde. Fra Skrillinge er Svendstrup udparcelleret. Umiddelbart nordøst for den nuværende landsby er forgængerens - i form af en stor vikingetidsboplads - for nylig lokaliseret. Skrillinge stjerneudskiftedes i 1795 og siden er 5 gårde flyttet ud.

I 1295 skænkede Niels Hamundsen (Husbygård) en meget stor gård (o. 36 tdr. htk.) til oprettelse af 1 alter. I 1453 oprettedes en messe i Middelfart kirke af en gårds - jord på Skrillinge mark. Skt. Knuds Kloster erhvervede ligeledes gods i byen og klosterlenet havde i 1664 5 gårde i Skrillinge. Under Hindsgavl Len hørte i 1586 2 selvejergårde. Udover disse kron- og kirkebesiddelser omtales i senmiddelalderen en række adelsbesiddelser, heriblandt i 1425 en sædegård. Fra 1450 til 1461 opkøbte Eggert Frille 4 gårde i byen, og disse gårde optræder endnu på skiftet efter datteren i 1504. I 1664 var byen stort set delt mellem kronbesiddelser og adelsbesiddelser. Blandt adelen dominerede Jørgen Brahe med 4 gårde og 1 vejrmølle. Efter krongodsets frasalg samledes størsteparten af byen (15 gårde) under Hindsgavl (i 1775). Endnu i 1806 bestod byen af 17 gårde, hvoriblandt 15 fæstegårde og 17 huse. Inden 1844 var samtlige gårde overgået til selveje, medens der endnu i 1903 var et betydeligt antal fæstehuse under Hindsgavl.

Antallet af gårde synes nogenlunde konstant fra 1606 til 1806, idet det dog skal bemærkes, at 18 af de 19 gårde i 1664 var afbrudte som følge af svenskekrigen, men byen genopbyggedes hurtigt. Fra 1806 til 1844 fordobledes gårdtallet i forbindelse med overgangen til selveje, medens hustallet ekspanderede i mere normalt omfang. I overensstemmelse hermed var befolkningsvæksten fra 1787 til 1901 stærkere end normalt.

I det 20. årh. har Skrillinge udviklet sig til parcelhus og landevejsby.

Gårdene var i 1684 af normal størrelse, byen synes aldrig egaliseret.

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Kavslunde
----------	------------------	------------------------	--------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering:** Interesse.

1. Anlægstype. Den store adelby af før-vikingetids navneendelsen -inge er centralplaceret i sit ejerlav og har agerorientering. Byformen er vejklyngeby med et tydeligt reguleret præg (kan være opstået ved en genopbygning efter svenskekrigen). Forgængeren for den nuværende by - en vikingetidsboplads - er kendt og delvis undersøgt. Af ejerlavet er senere udskilt torpen Svendstrup.
2. Udviklingstype. Skrillinge domineredes i senmiddelalder af gejstlige besiddelser. I 1700-tallet samledes størsteparten af byen under hovedgården Hindsgavl. En tidlig overgang til selveje ledsagedes af kraftig ekspansion.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og forholdsvis ren anlægstype med få udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse.

- 1) Bytomten er delvis bevaret, men præges af parcelhusbyggeri.
- 2) Kulturlandskabet er præget af forstadsbebyggelse.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: en enkelt frilagt gårdtomt.

Vandværk

Datngård

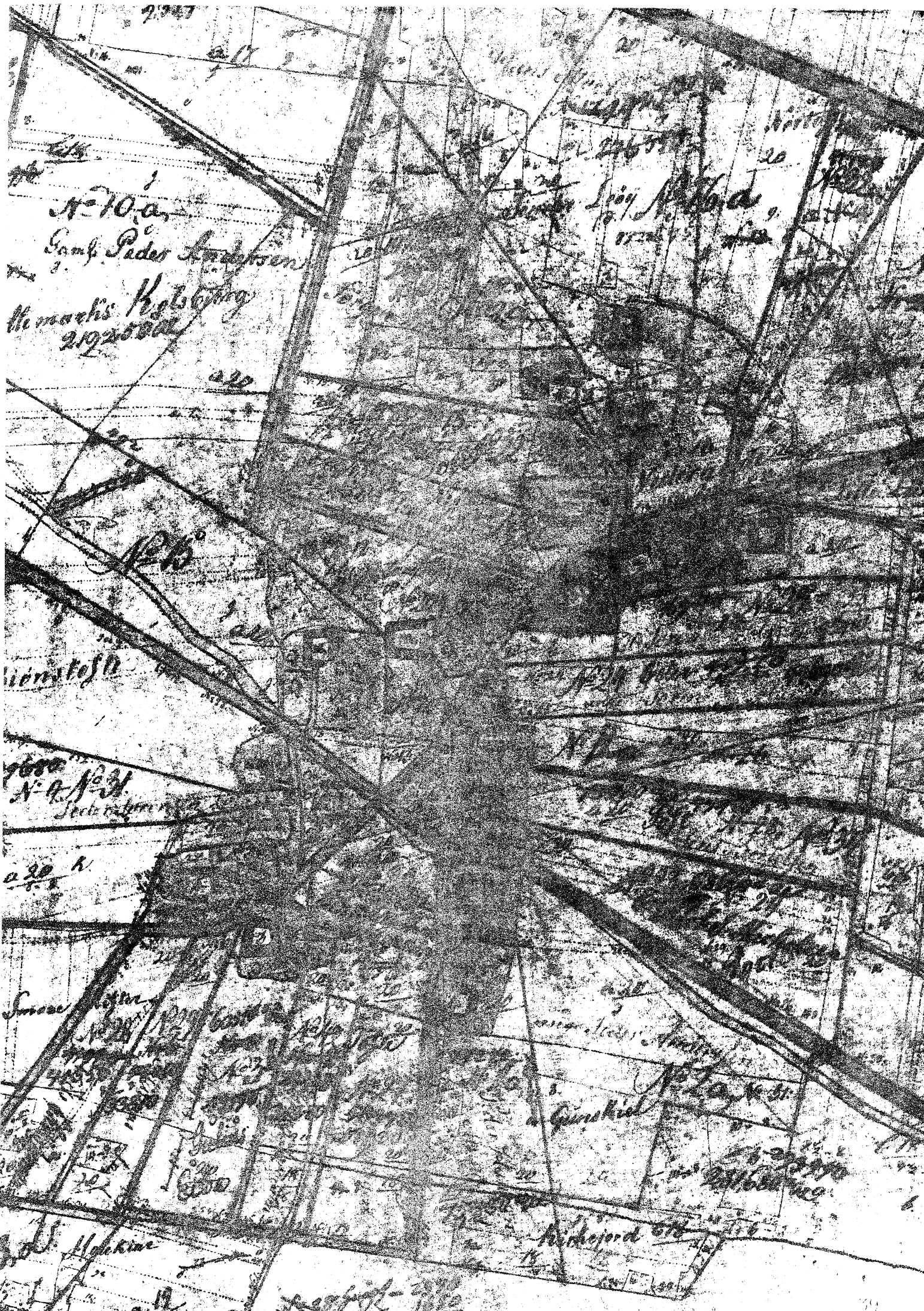
Skrillin

Llegård

Sotbakkegård

Loftegård

25

Middelfart bys
jorder

Skrillige

Svendstrup

SVENSTRUP

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Kavslunde
----------	------------------	------------------------	--------------------

Navn: Svenstrup	Navnetype: -torp.
--------------------	----------------------

Bemærkninger:

Svenstrup er nævnt første gang 1295 i formen Suenstorp. Forleddet er en form af mandsnavnet Swen. Efterleddet er torp, gl. thorp, som betyder udflytterbebyggelse.

Anlægstype: Udflytterbebyggelse	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder
------------------------------------	--------------------------------------

Bemærkninger:

En udflytterbebyggelse er en landsby, som er anlagt ved udflytning fra en anden landsby.

Historiske tildragelser:

I Svenstrup fødtes 1836 højskolemanden og forfatteren Rasmus Hansen.

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Kavslunde
----------	------------------	------------------------	--------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Reguleret vejby (!).

Gårdene ligger systematisk men spredt på vestsiden af den NØ-SØ gående bygade. 1 gård ligger isoleret 400 m Ø for de andre. Desuden ligger 1 gård ca. 1 km SV for de øvrige.

b. Placering i forhold til by-marken

- centralby agerorientering skovorientering åorientering
 randby engorientering kystorientering

c. Udskiftning

år: 1787 figur:

d. Udflytning

- ved udskiftningen 2 gårde.
 efter udskiftningen 5 gårde.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 2-vangsbrug

rotation: 2/2 + 1 sås årl.

vangeantal: 2

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Glat, Vends med tunneldal og marint forland mod Ø og SØ.

jordbund: Moræneler med små forekomster af smeltevandsler og sand samt saltvandssand og ferskvandstørv.

naturlig afgrænsning: Mod Ø og S, ellers ikke.

- overvejende ager med mindre spredte forekomster af eng.
 overvejende med større indhold af
 blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Kavslunde
----------	------------------	------------------------	--------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

Ca. 40% af gårdene flyttet ud. Landsbybilledet domineres af at jernbanen Middelfart-Odense går gennem centrum af den gamle landsby og deler den. Den gamle bygade er afbrudt af jernbanen.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

Enkelte er bevaret.

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

Ressourceområdet præges af enkelte, spredtliggende gårde med størsteparten af jorden opdyrket.

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Kavslunde
----------	------------------	------------------------	--------------------

STATISTIK

Areal: 317 ha, heraf opdyrket 1688: 69%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	78	52	80	

Bebyggelsesenheder: Incl. Hyllegård og Lambækgård.

	1606	1624	1664	1688	1787	1844	1903
Gårde:	13	14	14	14	15	16	15
Huse:			3		8		
Huse m/ jord:						13	14
Huse u/ jord:							3
I alt:	13	14	17	14	23	29	32

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(50)	1664	5	8	1	5,6
(71)	1688	11	3		3,7
	1844	10	5	1	4,5
	1903	9	5	1	4,8

Folketal:

		1787	1845	1901
Voksne:		77	120	122
Børn:		45	63	64
I alt:		122	183	186

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Kavslunde
----------	------------------	------------------------	--------------------

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	1		5	3			8	
1844	10	7					6	6
1903	13	10					2	7

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 317 ha store ejerlav var i 1682 opdyrket 69%. Byen takseredes lavt på grund af det eksisterende tovangsbrug til 52 tdr. htk i 1684 mod 80 tdr. hkt i 1844. En række småbol i byen (ialt 5 i 1664) kan indicere fiskeriets betydning i kystejerlavet. Svenstrup er udflyttet fra Skrillinge. I ejerlavet findes allerede fra 1606 omtalt 2 eneste-gårde Hyllegård og Lambækgård.

Svenstrup udskiftedes i 1787 og siden er halvdelen af gårdene udflyttet. I 1295 testamenterede Niels Hamundsen til Husbygård alt sit gods i Svenstrup til sin væbner Verner. I senmiddelalder besad sognepræsterne i Middelfart og Flemløse samt Odense Provsti hver 1 gård. Kronen havde 1 selvejergård og 1 fæstegård. Sidstnævnte bortmageskiftedes i 1584, men 2 år efter modtog kronen 2 gårde i byen ved et mageskifte med Kærs-gård. I 1664 var byen stort set delt mellem kron- og adelsbesiddelser. Blandt adelen dominerede Billehave med 5 gårde. Efter frasalget af krongodset blev Hindsgavl dominerende godsbesidder med ialt 7 gårde i 1775. Endnu i 1806 var 11 af de 13 gårde i fæste. Hertil kom 9 huse. Endnu i 1903 besad Hindsgavl 2 gårde og 7 huse.

Antallet af gårde er stort set uforandret fra 1606 til 1903, ligesom hustallets ekspansion i det 19. årh. er ret beskeden. Folketallets stigning fra 1787 til 1901 udgør da også kun halvdelen af det normale.

Gårdene var i 1684 forholdsvis små, især er der grund til at hæfte sig ved en række småbol. Byen synes aldrig egaliseret.

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Kavslunde
----------	------------------	------------------------	--------------------

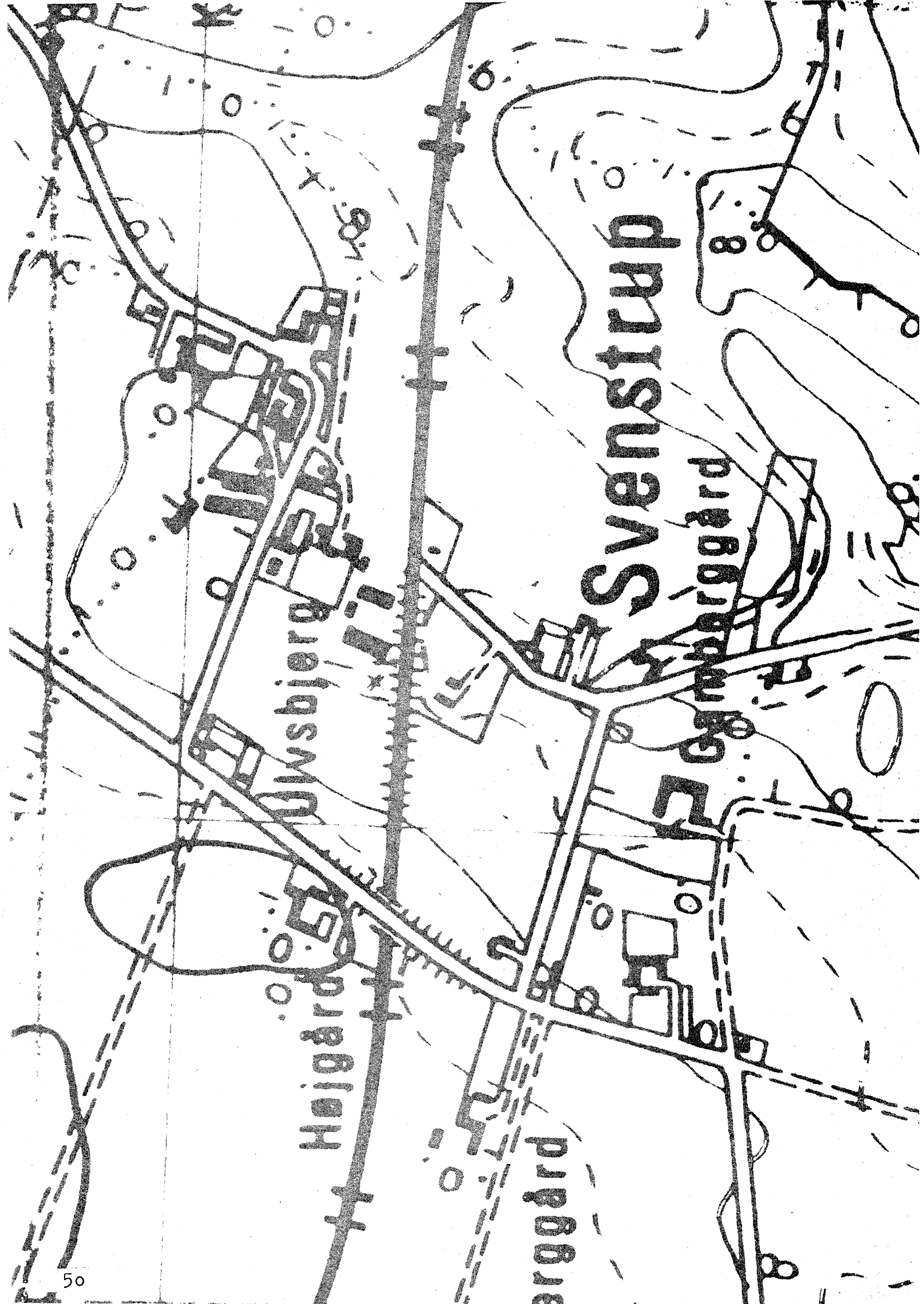
Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering: Interesse.**

1. Anlægstype. Den middelstore udflytterby af vikingetids-middelalder navnetypen -torp er randplaceret i sit ejerlav og har agerorientering. Inden for ejerlavet findes allerede o. 1600 to navngivne enestegårde. Byformen er slynget vejby med tydeligt reguleret præg.
2. Udviklingstype. Byens besiddelsesforhold forblev forholdsvis spredte og en trinvis overgang til selveje ledsagedes af en ret beskedne ekspansion.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og forholdsvis typeren anlægstype med få udviklingskarakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse.

- 1) Bytomten er delvis bevaret, men splittet i to af jernbanen.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret enkelte hegn.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: 4 frilagte gårdtomter.

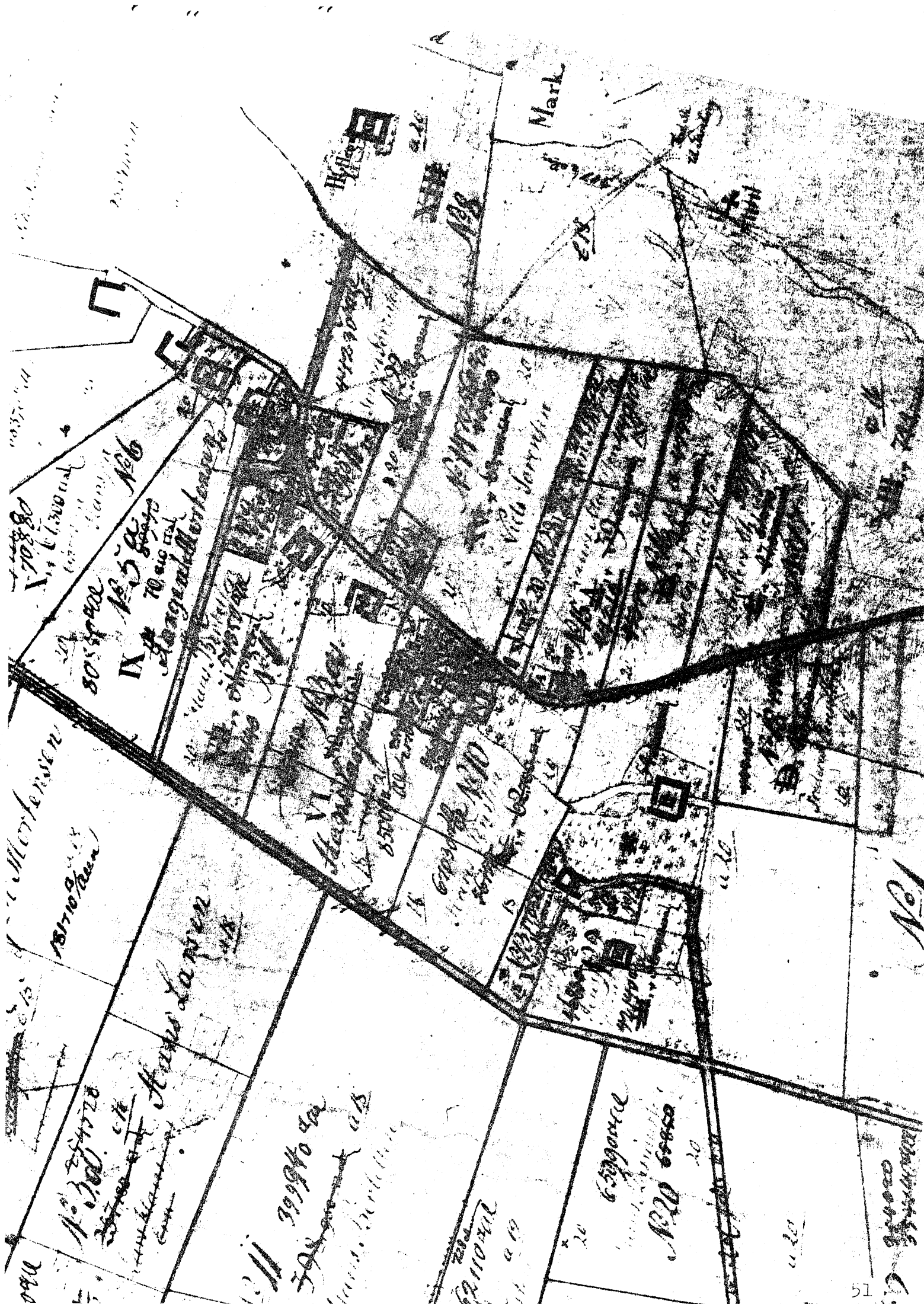
Svenstrup

Andersgaard

Uvbjergvej

Højgaardvej

gaard

170880

Mortensen
Brogren

Nº 300
28/10/18
18/11/18

805 space
Nº 56
70 aug 1880
Haugen

Haugen

399840 ca
18/11/18

Nº 100
Haugen

110412

Gaugen
Nº 20 6880

Mark

MIDDELFART

Stavby

Skrivlinge

Kavslunde Sogh

Svendstrup

Gamburg Sogh

Gamburg

Ellebæk Vig

Gamburg Fiord

Svino

FØNSSKOV

elfart bys jorder

Stavby

Skrillige

Svendstrup

Kavslur

Gamborg

VOLDBY

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Kavslunde
-----------------	-------------------------	-------------------------------	---------------------------

Navn: Voldby	Navnetype: -by.
------------------------	---------------------------

Bemærkninger:

Voldby er nævnt første gang 1295 i formen Wolby. Forleddet er navneordet, gl. Wall, måske i betydningen græsgang. Efterleddet er by, gl. by, som betyder landsby.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
------------------------------	--

Bemærkninger:

En adelby er en landsby som i modsætning til torperne ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Kavslunde
----------	------------------	------------------------	--------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomiten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

Ingen forandringer.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

Enkelte udskiftningshegn er bevaret.

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

Ressourceområdet præges af motorvejen, der passerer ca. 500 m syd om byen. Ellers er den sydlige halvdel præget af spredtliggende gårde.

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Kavslunde
-----------------	------------------	------------------------	--------------------

STATISTIK

Areal: 281 ha, heraf opdyrket 1688: 65%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	64	40	65				
Bebyggelsesenheder:							
	1606	1624	1664	1688	1787	1844	1903
Gårde:	6	6	6	7	6	17	19
Huse:					6		
Huse m/ jord:						5	8
Huse u/ jord:							2
I alt:	6	6	6	7	12	22	29
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit		
(83)	1664		1	5	10,7		
(71)	1688	2	5		5,7		
	1844	11	6		3,6		
	1903	12	6	1	4,0		
Folketal:							
		1787	1845	1901			
	Voksne:	43	96	105			
	Børn:	15	51	42			
	I alt:	58	147	147			

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Kavslunde
----------	------------------	------------------------	--------------------

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			3				3	
1844	17	5						
1903	19	10						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 281 ha. store ejerlav var i 1682 opdyrket 65%. På grund af det relativt ekstensive tovangsbrug ansattes byen i 1684 kun til 40 tdr. htk. mod 65 tdr. i 1844. I 1295 nævnes en skov Gunnærskov, som der ikke siden findes spor af. Voldby udskiftedes i 1790, men ingen gårde er flyttet ud.

I 1295 skænkede Niels Hamundsen til Husbygård (senere Iversnæs, Wedellsborg) 1 gd. i Voldby til oprettelsen af et alter. Til gården hørte endvidere en gårds-jord på Kustrup mark. O. 1500 lå hele byen imidlertid atter til Iversnæs, og Henrik Knudsen Gyldenstjerne synes at have skænket de 6 store gårde til Hellig trefoldighedskapel i Middelfart. Også denne gave må imidlertid være ændret. I hvert fald var de 6 egaliserede gårde i 1664 fordelt på en række lodsejere. Kronens 3 gårde lå til 3 forskellige institutioner, hvoriblandt Assens Provsti. I 1775 var 5 af byens gårde samlet under hovedgården Hindsgavl. Endnu i 1806 var 4 af byens 6 gårde i fæste. Der fandtes da desuden 11 huse i byen. Men inden 1844 var overgangen til selveje afslyttet.

Antallet af gårde i byen var fra 1500 til 1806 på 6, idet en af gårdene dog optræder som delt i 1688. I forbindelse med overgangen til selveje eksploderer gårdtallet mellem 1806 og 1844. Hustallets stigning fra 1787 til 1903 er derimod ubetydelig. I overensstemmelse hermed 2 1/2 doubles folketallet fra 1787 til 1845, hvorefter stagnation indtræffer.

Voldby fremstår allerede som egaliseret i senmiddelalderen og det er muligt, at den regulerede bytomt står i forbindelse hermed.

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Kavslunde
----------	------------------	------------------------	--------------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen interesse: Interesse: Stor interesse: Særlig interesse:

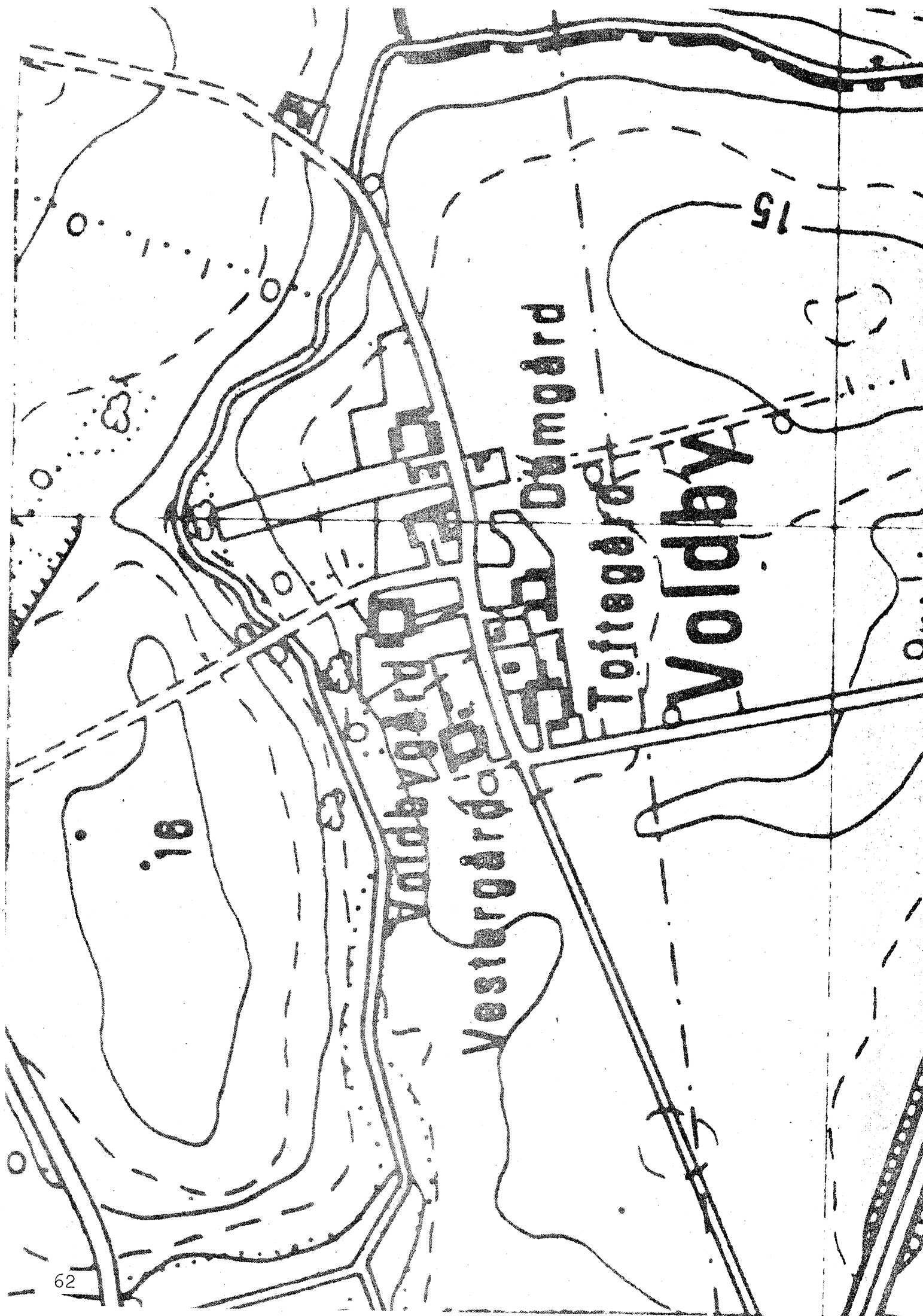
Landsbytypologisk vurdering: Stor interesse.

1. Anlægstype. Den lille adelby af vikingetids navnetypen -by er rand-placeret i sit ejerlav og har åorientering. Byformen er den på Fyn sjældne regulerede vejforteby.
2. Udviklingstype. Byen var i senmiddelalder samlet under Ivernæs og egaliseredes allerede inden 1500. Den egaliserede struktur fastholdtes i hovedsagen frem til overgangen til selveje.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis sjælden og typeren anlægstype, der udsættes for en meget tidlig egalisering.

Relikt-vurdering: Stor interesse.

- 1) Byformen er velbevaret.
- 2) Kulturlandskabet har kun bevaret enkelte hegn, men præges i dag af motorvejen.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: -

16

15

Vestergården
Voldby
Tostegård
Dåmgård

Voldby

Grass Agrene
Christiana Frederiks Ege

Christiana Christensen

Den Oester Land
468,070

Christiana

Christiana

Christiana

Den Vester Lille Mark

Den Vester Lille Mark

Christiana

Handwritten notes in the top left corner, including the number '11' and some illegible text.

Handwritten notes in the top right corner, including the number '11' and some illegible text.

Stavrby

Aviby

K. USTRUP

unde Sogn

Kavslunde

Rors

Kosmose Huse

Gamborg Sogn

Viby Mark

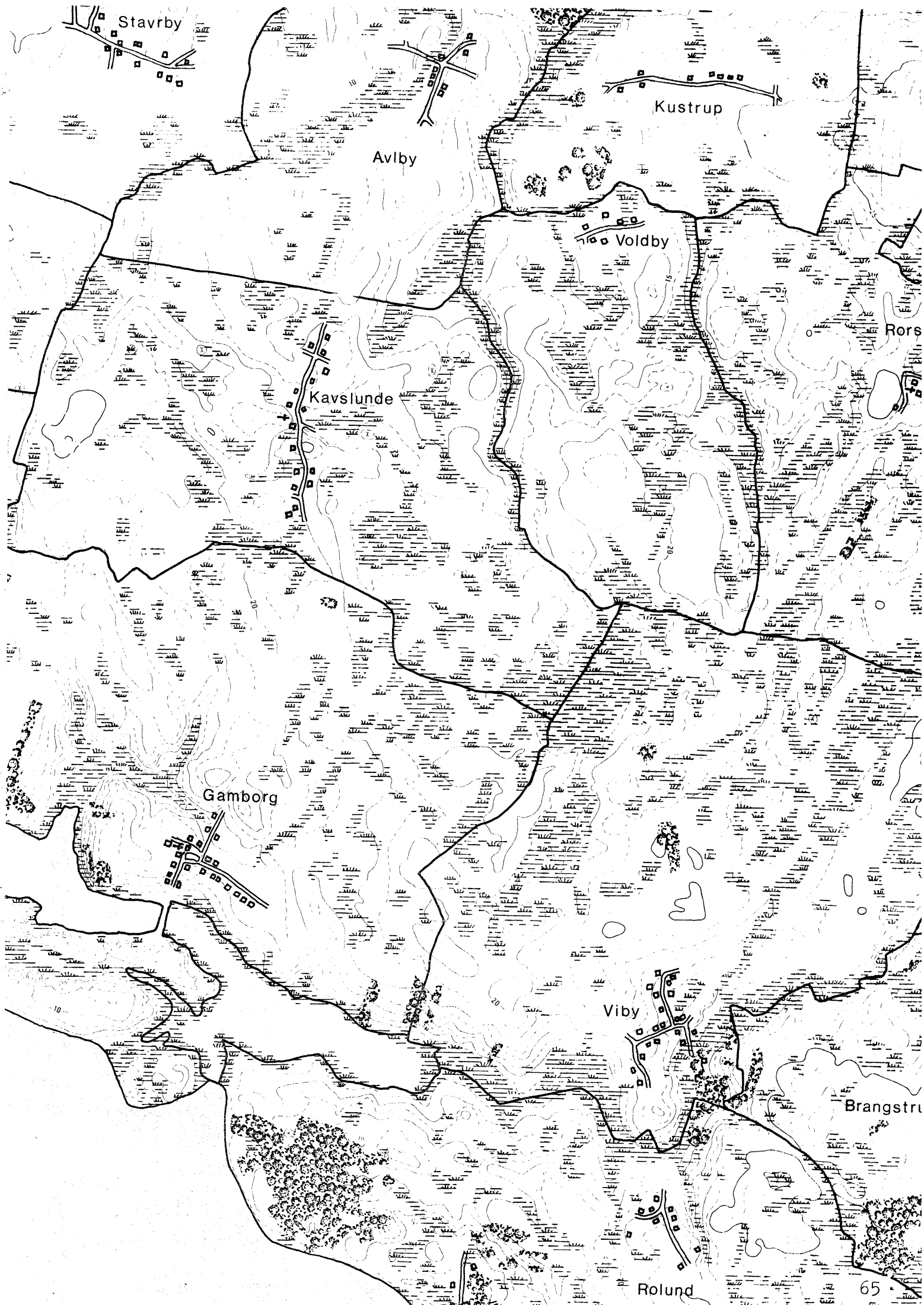
Gamborg

Viby

Uaby Sogn

Rolund

Fiold

AVLBY

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Vejlby
----------	------------------	------------------------	-----------------

Navn: Aulby	Navnetype: -by.
----------------	--------------------

Bemærkninger:

Aulby er nævnt første gang 1231 i formen Aghælbu. Forleddet kan være en afledning af aglus, enten i betydning vanskelig, besværlig, som bruges til sønavn i Norge og Sverige. Efterleddet er by, glda. by, som betyder landsby.

Anlægstype: Udflytterbebyggelse	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder.
------------------------------------	---------------------------------------

Bemærkninger:

En udflytterbebyggelse er en landsby, som er anlagt ved udflytning fra en anden landsby.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Vejlby
----------	------------------	------------------------	-----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

Kun 3 ud af 6 gårde bevarede i landsbykernen. Enkelte huse opført i nyere tid uden at det ændre bybilledet.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

Landskabet præget af ringe bebyggelse udenfor landsbytomten, udover en skole og nogle parcelhuse langs vejen mod Vejlby. Mod S skærer motorvejen ejerlavet.

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Vejlby
-----------------	------------------	------------------------	-----------------

STATISTIK

Areal: 285 ha, heraf opdyrket 1688: 59%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	63	54	69				
Bebyggelsesenheder:							
	1606	1624	1664	1688	1787	1844	1903
Gårde:	6	6	6	7	9*	9	10
Huse:	3		4*		7		
Huse m/ jord:						9	10
Huse u/ jord:				5			2
I alt:	9	6	10	12	16	18	22
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
(67) (1:2) 1664		2	4	10,5			
(43) 1688	3		4	7,7			
1844	2	7		5,6			
1903	2	8		5,8			
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	64	96	86				
Børn:	40	29	39				
I alt:	104	125	125				

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Vejlby
-----------------	------------------	------------------------	-----------------

	Besiddelsesforhold:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	Selvejere:		gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			6	4 [⊕]				
1844							9	9
1903		1					10	11

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 285 ha. store ejerlav var i 1682 opdyrket 59%. Byen havde da et relativt ekstensivt 4-vangsbrug og takseredes i 1684 ret lavt til 54 tdr. htk. mod 69 tdr. i 1844. Byen støder mod nord op til en tidligere havbugt "Møllemade". I 1600-tallet havde byen græsningsret på overdrevene omkring Strib. At ~~danne~~ efter de regulerede skel-forhold mod syd er Avlby oprindelig udflyttet fra Kavslunde i nabosognet. Allerede fra 1400-tallet omtales Avlbygård, der i hvert fald senere, lå som enkeltgård 1 km. syd for landsbyen. Avlby Mølle nævnes fra 1500-tallet. Den lå ligeledes isoleret sydøst for byen.

Byen udskiftedes i 1796 og siden er halvdelen af gårdene i landsbykernen nedlagt/udflyttet. Avlby var i 1200-tallet i kronens eje. Byen solgtes år 1300 til grev Gert af Holsten. I 1471 var Avlbygård i Hans Walkendorfs besiddelse. I 1531 var en af byens gårde øjensynlig kirkegård. I 1586 var kronen imidlertid kommet i besiddelse af størsteparten af byen, nemlig Avlby mølle (uden avl) og 5 gårde. Hvoraf de 4 på 12 tdr. htk., den sidste kun på 2/3 størrelse. Kronen manglede endnu en gård (formentlig en udskilt del af den 5. gård), der i 1626 tilhørte Eske Prock. I 1664 var hele byen samlet under kronen. Den bestod nu af 4 gårde ø. 12 tdr. htk. og 2 "halve" gårde ø. 6 tdr. htk., foruden mølle-huset og 3 huse. Efter frasalget af krongodset fulgte Avlby den tidligere lenshovedgård Hindsgavl. Byen bestod i 1775 af 9 egaliserede fæstegårde på hver 5 tdr. og 6 skp. htk. I 1806 var der fortsat 9 fæstegårde, hvoraf 3 var udflyttet, samt 10 huse med jord. Endnu i 1903 var hele byen fæstegods under Hindsgavl.

Antallet af gårde synes i senmiddelalderen at have været 5, der var egaliseret på et meget højt hartkornsniveau. I 1500-tallet og fremefter optræder den ene gård som delt. I 1684 regnedes møllen tillige for gård, og ved en ny regulering og egalisering inddroges møllen i systemet. Byen kom herefter til at bestå af 9 egaliserede gårde. Den egaliserede struktur bibeholdes i hovedsagen endnu i 1903. Som det fremgår af udskiftningskortet er gårdtallets udvidelse sket ved anlæggelse af 3 dobbeltgårde. Oprindelig har selve landsbykernen således bestået af 4 gårde, hvortil mod syd Avlbygård og Avlby Mølle.

Antallet af huse i byen forblev som følge af den sene overgang til selveje ret beskedent og befolkningstallet stagnerede fra 1787 til 1901.

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Vejlby
----------	------------------	------------------------	-----------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering:** særlig interesse

1) Anlægstype.

Den lille udflytterby af vikingetids-navnetypen -by er centralplaceret i sit ejerlav og er orienteret efter en bæk, der gennemkrydser ejerlavet. Af bykernen er senere udskilt en enkelt gård, Avlbygård (nævnt fra 1400-tallet), ligesom en mølle Avlby mølle (kendt fra 1500-tallet) er placeret isoleret. Bytomten virker underlig opdelt og domineres af dobbeltgårde. Det er dog muligt, at forklare udviklingen af bytomten gennem de forskellige stadier af landsbyens strukturudvikling.

2) Udviklingstype.

Byen tilhørte i 1200-tallet kronen, men afhændedes til de holstenske grever. I 1500-1600-tallet samledes byen atter under kronlenet Hindsgavl og fulgte siden denne hovedgård også efter dens frasalg fra kronen. Byen fremstår allerede som egaliseret i 1500-tallet og egaliseredes på ny med et større antal gårde i 1700-tallet. Som følge af den sene overgang til selveje var ekspansionen i det 19. årh. særdeles beskedne.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig anlægstype med en række specielle træk, der lader sig jøvnføre med en interessant strukturudvikling.

Relikt-vurdering: interesse

- 1) Bytomten er delvis bevaret, men præges i dag af vejgennembrud og husbebyggelse.
- 2) Kulturlandskabet har ikke bevaret hegn af betydning. Den sydlige del gennemkrydses i dag af motorvejen.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: en frilagt gårdtomt.

0 km

SKOLE

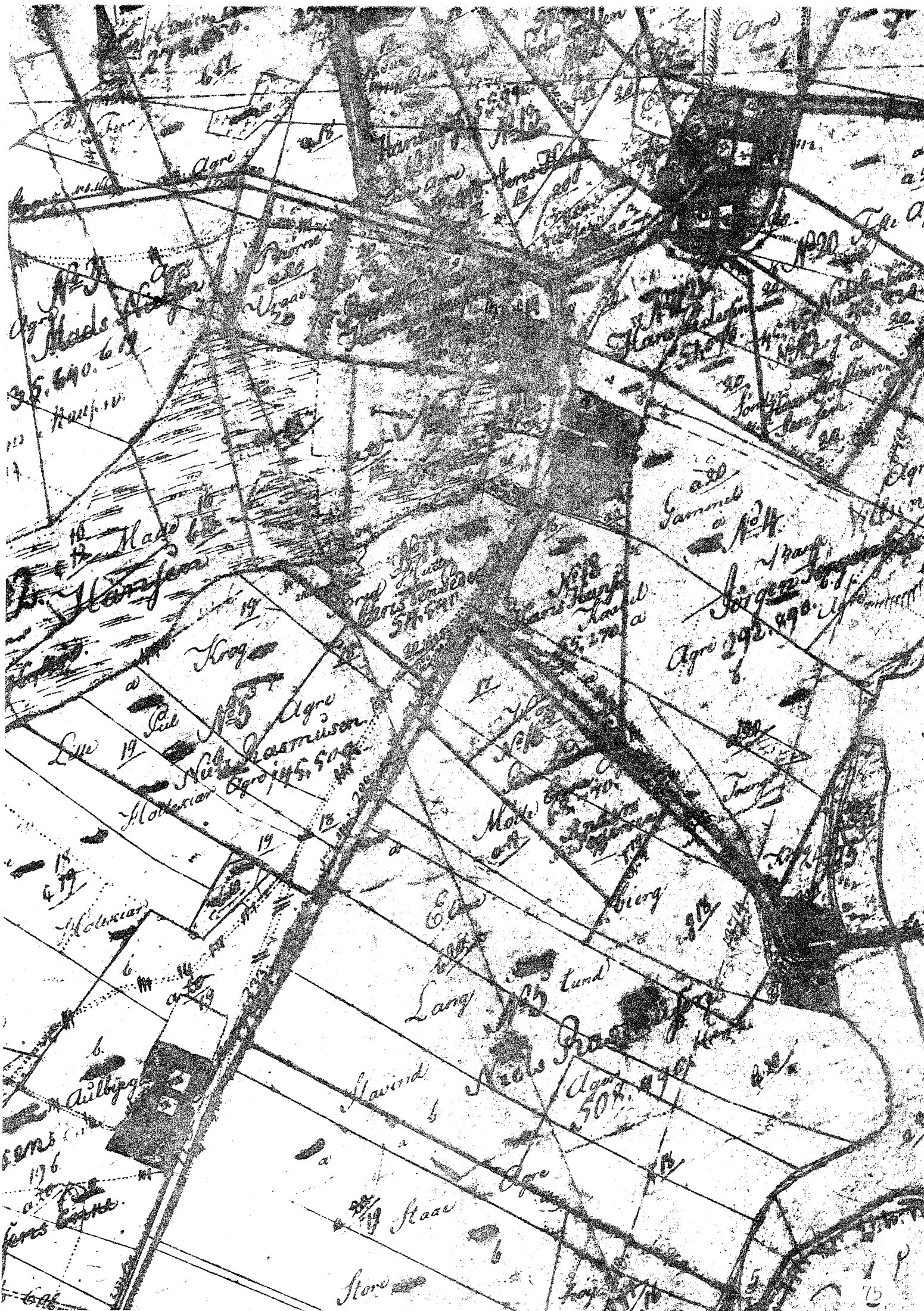
Bak

Vesterdal

Avlby

Avlby Møllegård

Avlby Gårde

Agre
Made
35.640.64
Hansson

Agre
Hansson
Krog
Lid
Agre
Hansson
19

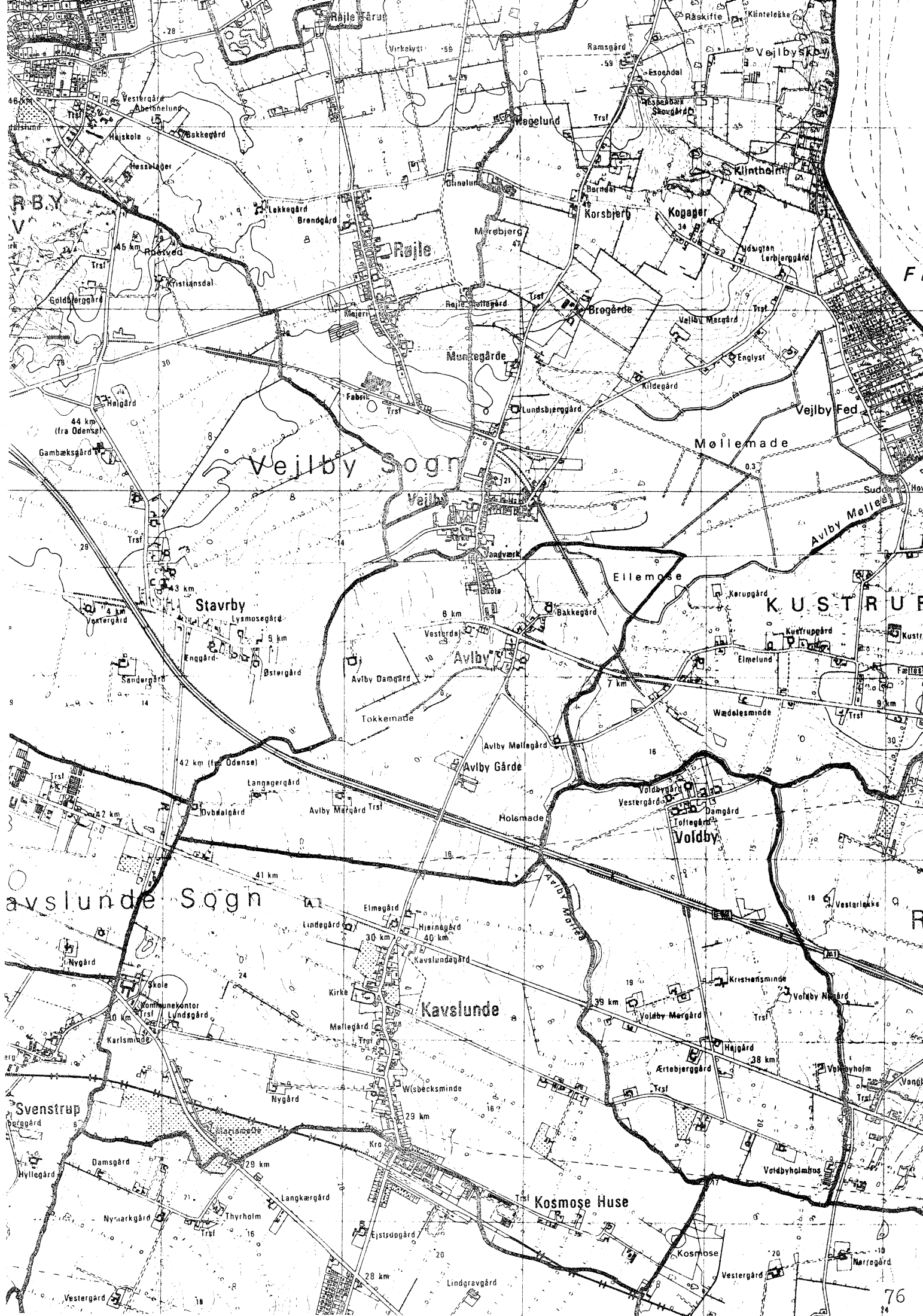
Agre
Hansson
19
Aulbipg
196
Hansson

Agre
Hansson
Krog
Hansson
19

Agre
Hansson
Krog
Lund
Hansson
19

Agre
Hansson
Krog
Hansson
19

Agre
Hansson
Krog
Lund
Hansson
19

Vejlby Sogn

Stavby

Avlby

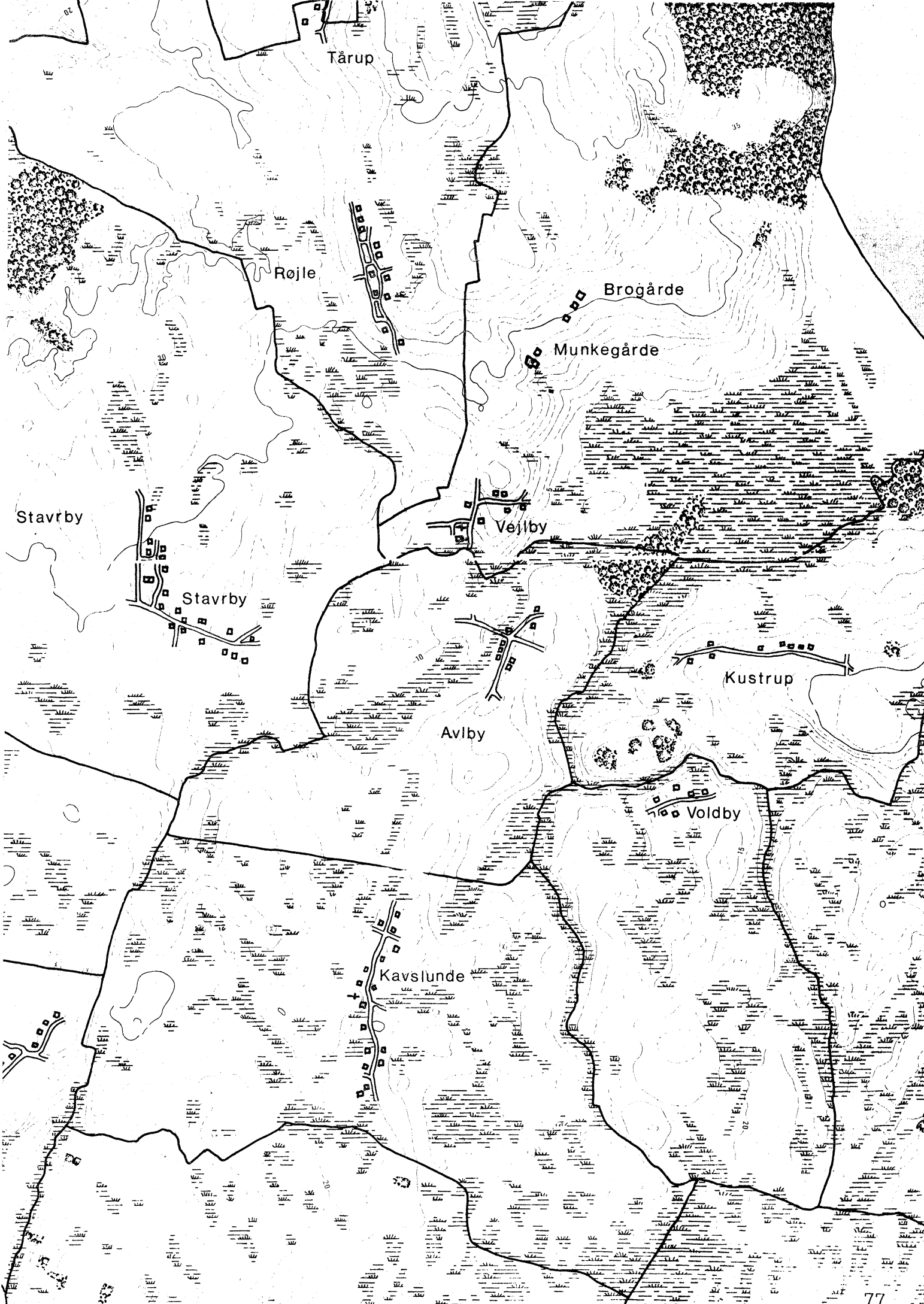
Kavslunde Sogn

Kavslunde

Voldby

Kosmose Huse

K U S T R U E

KUSTRUP

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Vejlby
-----------------	-------------------------	-------------------------------	------------------------

Navn: Kustrup	Navnetype: -torp.
-------------------------	-----------------------------

Bemærkninger:

Kustrup er nævnt første gang 1295 i formen Kuxstorp Marck. Forleddet er måske et tilnavn, gl'da. Kuk, identisk med navneordet gl'da. Kuk, som betyder mandslem. Efterleddet er torp, gl'da. thorp, som betyder udflytterbebyggelse.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
------------------------------	--

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning fra en anden landsby.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Vejlby.
----------	------------------	------------------------	------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Bebyggelsen ligger meget spredt langs den Ø-V gående bygade. Et par enkelte huse og en gård ligger isoleret længst mod SV.

b. Placering i forhold til by-marken

- centralby agerorientering skovorientering åorientering
 randby engorientering kystorientering

c. Udskiftning

år: 1792 figur: Blokudskiftning

d. Udflytning 0

- ved udskiftningen
 efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 2-vangsbrug rotation: 2/2
 vangeantal: 2

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Glat, Vends med kuppelbakker, tunneldal og marint forland.

jordbund: Moræneler med ferskvandstørv og saltvandssand.

naturalig afgrænsning: Til alle sider, bortset delvis fra østsiden.

- overvejende
 overvejende ager med større indhold af eng mod V, NV og N.
 blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Vejlby
----------	------------------	------------------------	-----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

Ingen forandringer. Vejsystemet er intakt.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

En del udskiftningshegn er bevaret.

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

Ejerlavet præget af ringe bebyggelse udenfor den oprindelige landsbytomt.

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Vejlby
----------	------------------	------------------------	-----------------

STATISTIK

Areal: 247 ha, heraf opdyrket 1688: 69%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	55	41	60				
Bebyggelsesenheder:							
	1606	1624	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	7	7	7	7	8 *	14	16
Huse:	3		5 *		4		
Huse m/ jord:						17	18
Huse u/ jord:				3			1
I alt:	10	7	12	10	12	31	35
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
(71) 1664	1	6		7,9			
(71) 1688	2	5		5,9			
1844	11	1	2	3,4			
1903	13	1	2	4,4			
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	50	110	124				
Børn:	26	48	52				
I alt:	76	158	176				

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Vejlby
----------	------------------	------------------------	-----------------

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			4				3	5 ⁺
1844	14	17						
1903	16	19						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 247 ha. store ejerlav var i 1682 opdyrket ikke mindre end 69%. Byen havde da det ret ekstensive tovangsbrug og takseredes i 1684 lavt til 41 tdr. htk. og i 1844 til 60 tdr. htk. Mod nord grænser Kustrup op til en tidligere havbugt. Kustrup blokudskiftedes i 1792, men ingen gårde synes udflyttet.

I 1295 testamenterede Niels Hamundsen til Husbygård bl.a. 1 gårds jord på Kustrup mark til oprettelsen af et alter. Skt. Knuds Kloster erhvervede i middelalderen en gård i byen af "Tage præst". I 1664 lå der under klosterlenet 2 gårde i byen. Kronen synes at have ejet en enkelt gård, som i 1584 mageskiftedes bort til Hans Johansen Lindenov. Omtrent halvdelen af byen hørte adelen til. I 1473 skødede væbner Jakob Theymad på Munkegårde i samme sogn nogle gods i Kustrup til Bent Bille. I 1548 ejede Hesselagergårde 1 gård i byen, og i 1583 ejede Skovsbo 2 gårde og 1 hus. I 1664 var besiddelsesforholdene stadig meget spredte, men i 1789 havde den indensogns hovedgård Billeshave erhvervet 6 gårde og 2 huse med jord i Kustrup.

I 1806 var antallet af gårde i byen steget til 11, hvoraf de 9 var selvejere. I 1844 var overgangen til selveje afsluttet.

Antallet af gårde var i 1600- og 1700-tallet 7, idet en vejmølle dog regnedes som gård i 1787. Med overgangen til selveje fulgte en fordobling af gårdtallet frem til 1844, ligesom husekspansionen var markant. På befolkningssiden er der da også tale om en fordobling fra 1787 til 1845, hvorefter væksten stagnerede.

Gårdene var i 1684 af normal størrelse og havde en jævn størrelsesfordeling. De 6 gårde, som Billeshave besad i 1789, var egaliserede.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vends	Middelfart	Vejlby

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:

Interesse:

Stor
interesse:Særlig
interesse:**Landsbytypologisk vurdering:** interesse

1) Anlægstype.

Den lille adelby (?) af vikingetids - middelalder navnetypen -torp er central-placeret i sit ejerlav og har agerorientering. Byformen er den almindeligt forekommende slynget-vejby i en spredt udgave.

2) Udviklingstype.

Byen havde spredte besiddelsesforhold, men samledes i hovedsagen under den indensogns hovedgård Billehave, der egaliserede byen. En tidlig overgang til selveje ledsagedes af en markant ekspansion i det 19. årh.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig ikke særlig typeren anlægstype med få udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: stor interesse

1) Bytomten er velbevaret.

2) Kulturlandskabet har bevaret en del udskiftningshegn.

3) Særlige relikter: -

4) Arkæologiske interesser: -

Korupgård

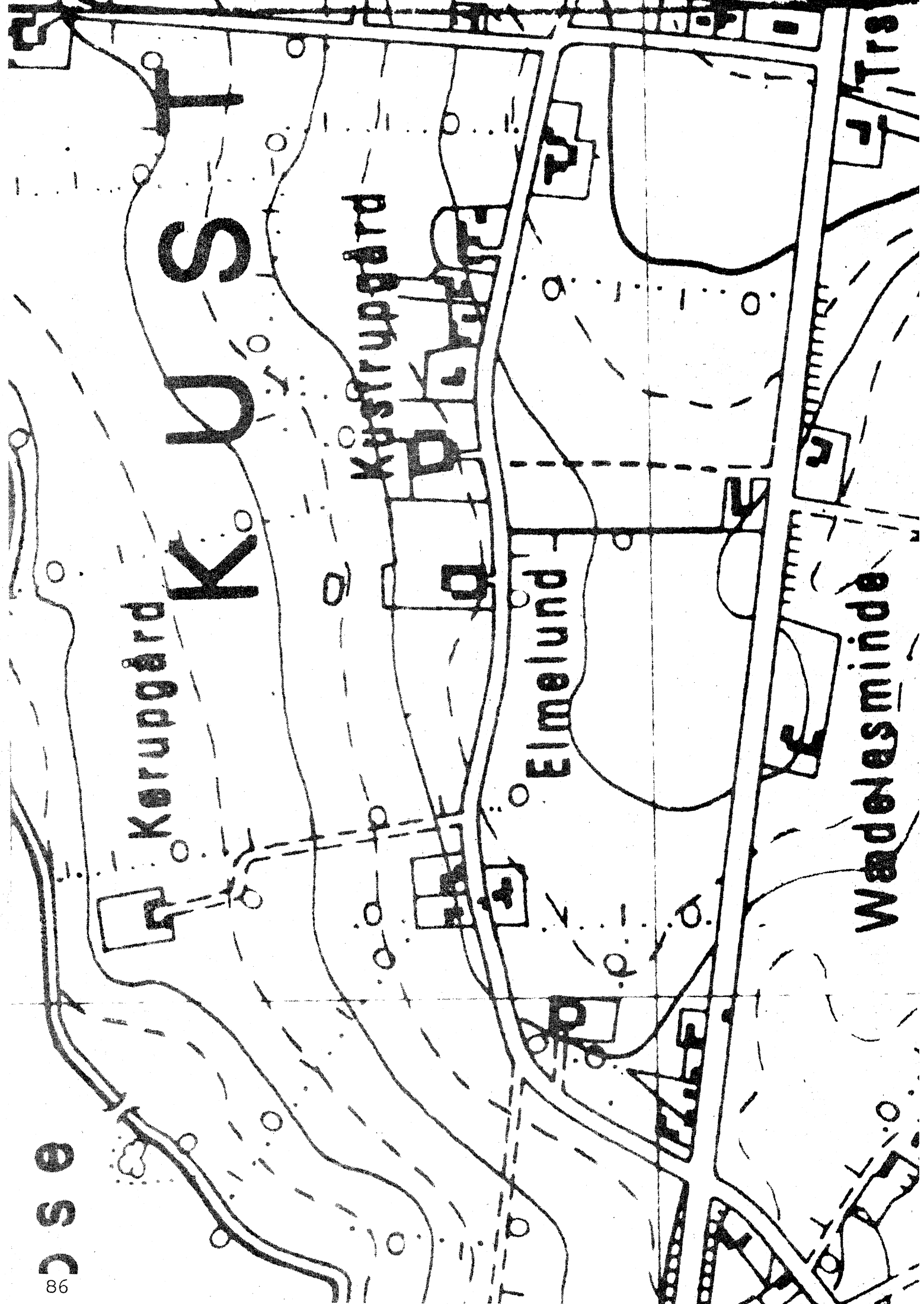
K U S T

Küstrupgård

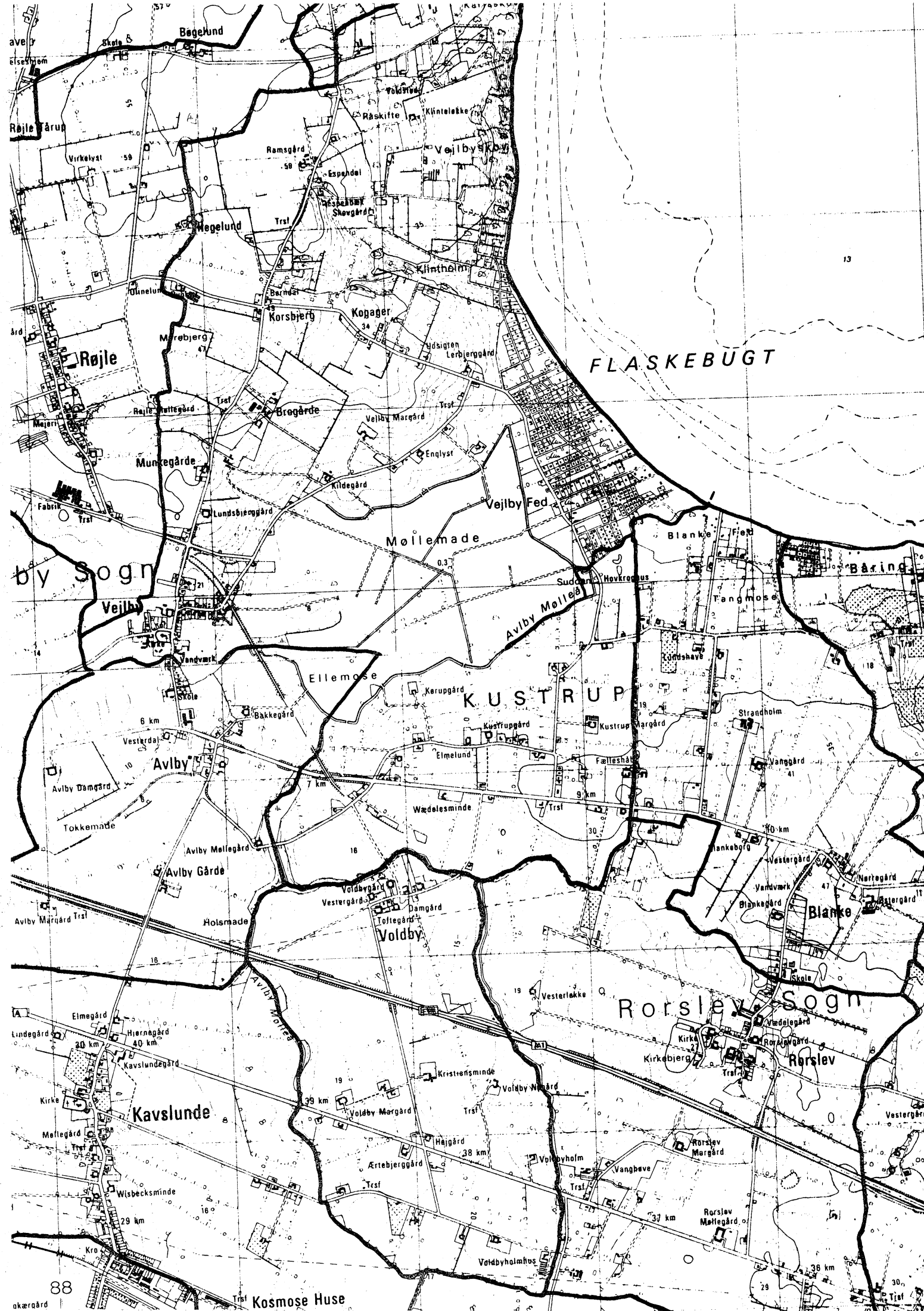
Elmelund

Wadesminde

4/Tr8

by sogn

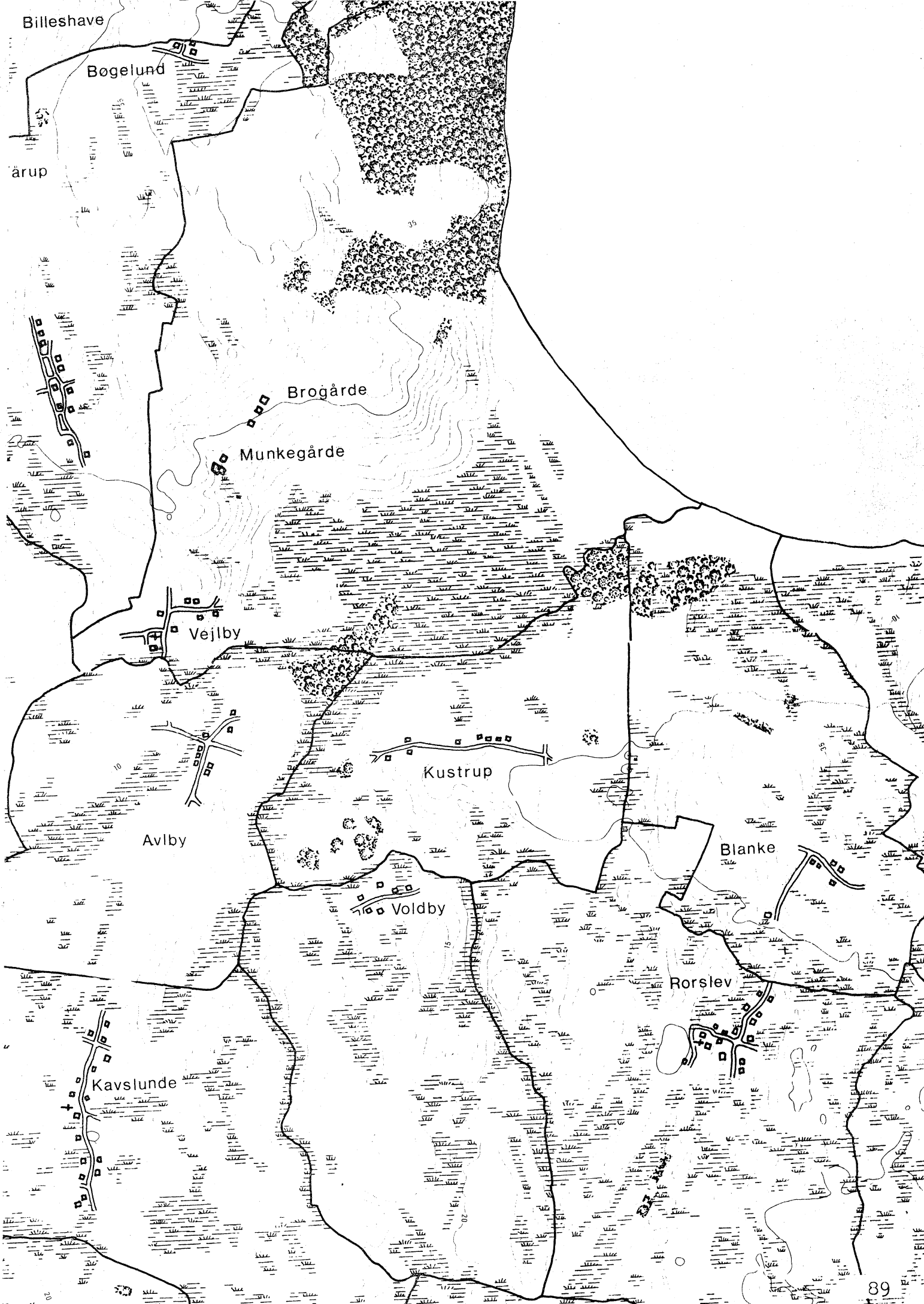
FLASKEBUGT

KUSTRUP

Rorslev sogn

Kavslunde

Kosmose Huse

Billeshave

Bogelund

rup

Brogårde

Munkegårde

Vejlbj

Kustrup

Avlby

Blanke

Voldby

Rorslev

Kavslunde

RØJLE

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Vejlby
-----------------	-------------------------	-------------------------------	------------------------

Navn: Røjle	Navnetype: Røjle
-----------------------	----------------------------

Bemærkninger:

Røjle er nævnt første gang 1295 i formen Rycle. Navnet er en form af navnefordet, glda. Rykla eller navneordet Rykil, som betyder langstrakt lav forhøjning.

Anlægstype: Udflytterby.	Anlæggelsestidspunkt: Overgangen mellem vikingetid og middelalder.
------------------------------------	--

Bemærkninger:

En udflytterby er anlagt ved udflytning fra en anden landsby, i dette tilfælde Vejlby.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Vejlby
----------	------------------	------------------------	-----------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Reguleret vejby. (!)

Bebyggelsen ligger ret tæt og systematisk langs østsiden af den N-S gående bygade med en gruppe huse mod S og en i midten.

b. Placering i forhold til by-marken

- centralby agerorientering skovorientering åorientering
 randby engorientering kystorientering

c. Udskiftning

år: 1790 figur: Blok.

d. Udflytning 2 gårde.

- ved udskiftningen
 efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 2-vangsbrug

rotation: 2/2

vangeantal: 4 (Dyrkningsfællesskab med Røjle/Tårup).

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Glat, Vends med israndsbakker og postglaciale erosionsdale.

jordbund: Moræneler med smeltevandssand.

naturlig afgrænsning: Naturlig mod Stavrby og Strib.

overvejende ager med mindre eng- og skovpartier.

overvejende med større indhold af

blandingsøkonomi med

Til Røjle ejerlav hører hele den nordlige part af halvøen "Røjle Skov".

Den er ikke med i beskrivelsen her på s. 2 og 3.

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Vejlby
----------	------------------	------------------------	-----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

2 af gårdene flyttet ud. En er flyttet inden for sin egen toft. Vejsystemet intakt. Ca. 30 huse opført langs vestsiden af den gennemgående vej, hvilket dog ikke ændrer bybilledet væsentligt.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

Størsteparten opdyrket. Ringe bebyggelse uden for den oprindelige landsbytomt.

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Vejlby
----------	------------------	------------------------	-----------------

STATISTIK

1							
Areal: 856 ha, heraf opdyrket 1688: 60%							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	81	98	162				
Bebyggelsesenheder:							
	1610	1630	1664	1688	1774	1844 ¹	1903
Gårde:	12	12	12	11	12	22	31*
Huse:	1		6*		16		
Huse m/ jord:				1		39	69
Huse u/ jord:				8		3	31
I alt:	13	12	18	20	28	64	131
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit		
(58)	1664	2	8	2	6,8		
(64)	1688		3	8	8,9		
	1844	11	10	1	4,2		
	1903	21	9	1	3,4		
Folketal:							
		1787	1845	1901			
	Voksne:	129	292	404			
	Børn:	53	185	214			
	I alt:	182	477	618			

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Vejlby
-----------------	------------------	------------------------	-----------------

	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			3	5	2		7	1 [⊕]
1844	22	27				15		
1903	31	91				5		4

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 856 ha. store ejerlav (incl. Røjle Tårup og Bøgelund) var i 1682 opdyrket 60%. Røjle havde da en form for 4-vangsbrug og takseredes i 1684 til 98 tdr. htk. Byen havde betydelige skove, der imidlertid i 1664 var forhuggede og kun takseredes til 38 svins olden.

Røjle synes udparcelleret fra Vejlby. Senere er af Røjle udparcelleret to torper Bøgelund og Røjle Tårup (tidligere kaldet Vejlby Tårup), der imidlertid reduceredes betydeligt ved hovedgården Billeshaves oprettelse o. 1650 og senere udvidelser. Samtidig hermed opstod Strib som en lille færgeby med i 1682 3 gårde, senere sammenlagt til 1. I 1806 hedder det, at fiskeriet tilbyder næring for husmændene ved Strib. Ved Strib ligger et voldsted Gammelstot eller Søborg ved strandkanten.

Røjle blokudskiftedes i 1790 og siden er 2 gårde flyttet ud.

I senmiddelalderen ejede Dalum Kloster 1 bol i byen, medens Skt. Hans Kloster i Odense havde 1 gård og 1 hus. Hertil kom en kirkegård. Kronen havde 2 gårde i Røjle, som imidlertid bortmageskiftedes i 1584, i 1586 erhvervedes atter en. O. 1500 gav Henrik Knudsen Gyldenstjerne til Iversnæs, Wedellsborg, 3 gårde i Røjle til Hellig trefoldigheds kapel i Middelfart. I 1664 var kronens anpart af byen endnu i hovedsagen intakt. Den nyoprettede indensogns hovedgård Billeshave havde kun 2 gårde. Blandt det øvrige adelsgods fandtes en vejrmølle. I 1789 var byen blevet samlet under Billeshave. Den bestod da af 14 egaliserede gårde a 7 tdr. samt 5 huse med jord (foruden jordløse). Egaliseringen var foretaget under ét med de 2 gårde i Røjle Tårup. Billeshave gods opløstes imidlertid hurtigt og i 1806 bestod Røjle af 11 gårde, hvoraf 9 selvejere, samt 30 huse med jord og 3 jordløse huse. Endnu i 1903 beholdt Billeshave dog enkelte fæstehuse i byen.

Antallet af gårde var fra 1610 til 1774 12, men stiger kort efter til 14 i forbindelse med en egalisering for dog atter at dale til 11 i 1806 i forbindelse med udparcellering af husmandssteder. Igennem det 19. årh. vokser gårdtallet til 31. Hus-tallets ekspansion fra 1774 til 1903 har samme voldsomme karakter og resultatet kan aflæses i en 3 1/2-dobling af befolkningen fra 1787 til 1901.

Gårdene var i 1684 meget store. Byen egaliseredes i 1700-tallet.

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Vejlby
-----------------	------------------	------------------------	-----------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering:** stor interesse

1) Anlægstype.

Den store udflytterby er centralplaceret i sit ejerlav og har agerorientering. Byformen er den på Fyn sjældne regulerede vejby. Af det store ejerlav, der mod nord domineredes af kystskove, er senere udparcelleret to torper Røjle Tårup og Bøgelund, samt i 1600-tallet hovedgården Billeshave og færgelejet Strib.

2) Udviklingstype.

Røjle havde endnu i 1664 meget spredte besiddelsesforhold, men byen samledes inden 1789 under nabohovedgården Billeshave, der egaliserede den under ét med Røjle Tårup. En tidlig overgang til selveje ledsagedes af en voldsom ekspansion i det 19. årh. I det 20. årh. har Røjle udviklet sig som stationsby.

Sammenfattende drejer det sig om en sjælden og typeren anlægstype med flere udviklingsmæssige karakteristika.

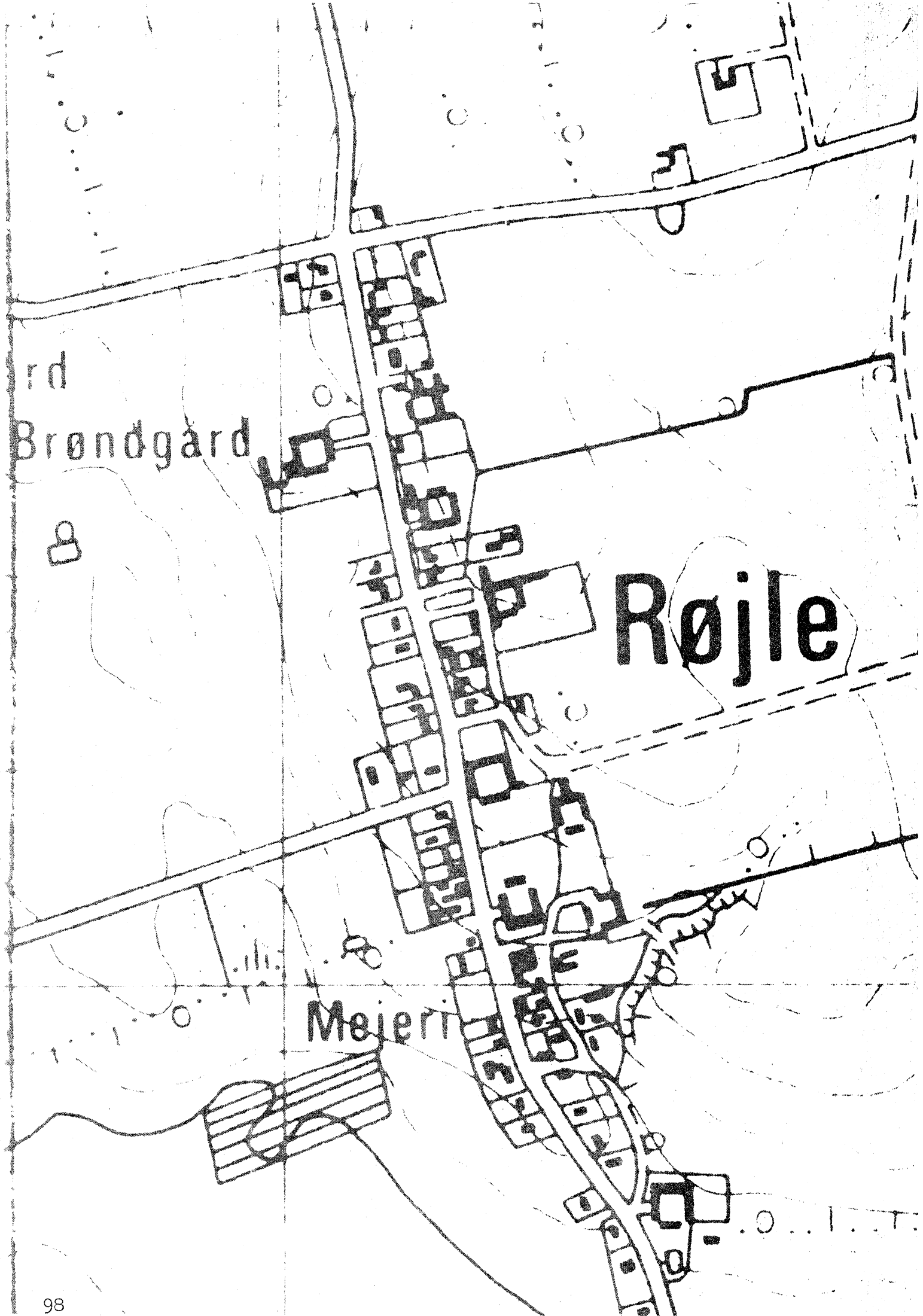
Relikt-vurdering: stor interesse

- 1) Bytomten er for så vidt velbevaret, men præges af hus og stationsbysbebyggelse.
- 2) Kulturlandskabet har ikke bevaret hegn af betydning. Mod nordvest parcelhusbyggeri (Strib).
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: 2-3 frilagte gårdtomter.

rd
Brøndgård

Røjle

Mejeri

Jørgen
389930 301.240 189.
20

Jørgen
Hansson
No 10
236 1/2 a 20 17

No 9 a
Hans
19 15

Jørgen
Hansson
No 5
18

No 4 a
Hans
20

Jørgen
Hansson
No 3 a
20

17 17

10

10

10

10

10

10

10

10

FREDERICIA

Kastellet
Skanseodde

47

32

Røjle Klint

Røjleskov

Strøb Røjleskov Sogn

Billshave

Bøgelund

Rudbeksø
Rudbeksø Bække

Vestergård
Aberhelund

Tårngård
Røjle Tårup

Virkelyd

Rømpgård

Halskøle
Bækkegård

Røgelund

Træl

Slav

Fasselager

Løkkegård
Brøngård

Røjle

Murebjerg

Horsbjerg

Vandværk

Impervej

Ristlansdal

Røjle Bøgegård

Træl

Bøgegård

Bløvsigedølle

Guidbjerggård

Munkegårde

Træl

Bøgegård

Træl

Hejgård

Febøl

Træl

Træl

Træl

Træl

Træl

Træl

Træl

Træl

Træl

Træl

Træl

Træl

Træl

Træl

Træl

Træl

Træl

Træl

Træl

Træl

Træl

Træl

100

44 km
(fra Odense)

Gambeksgård

Stensgård

Vejlby

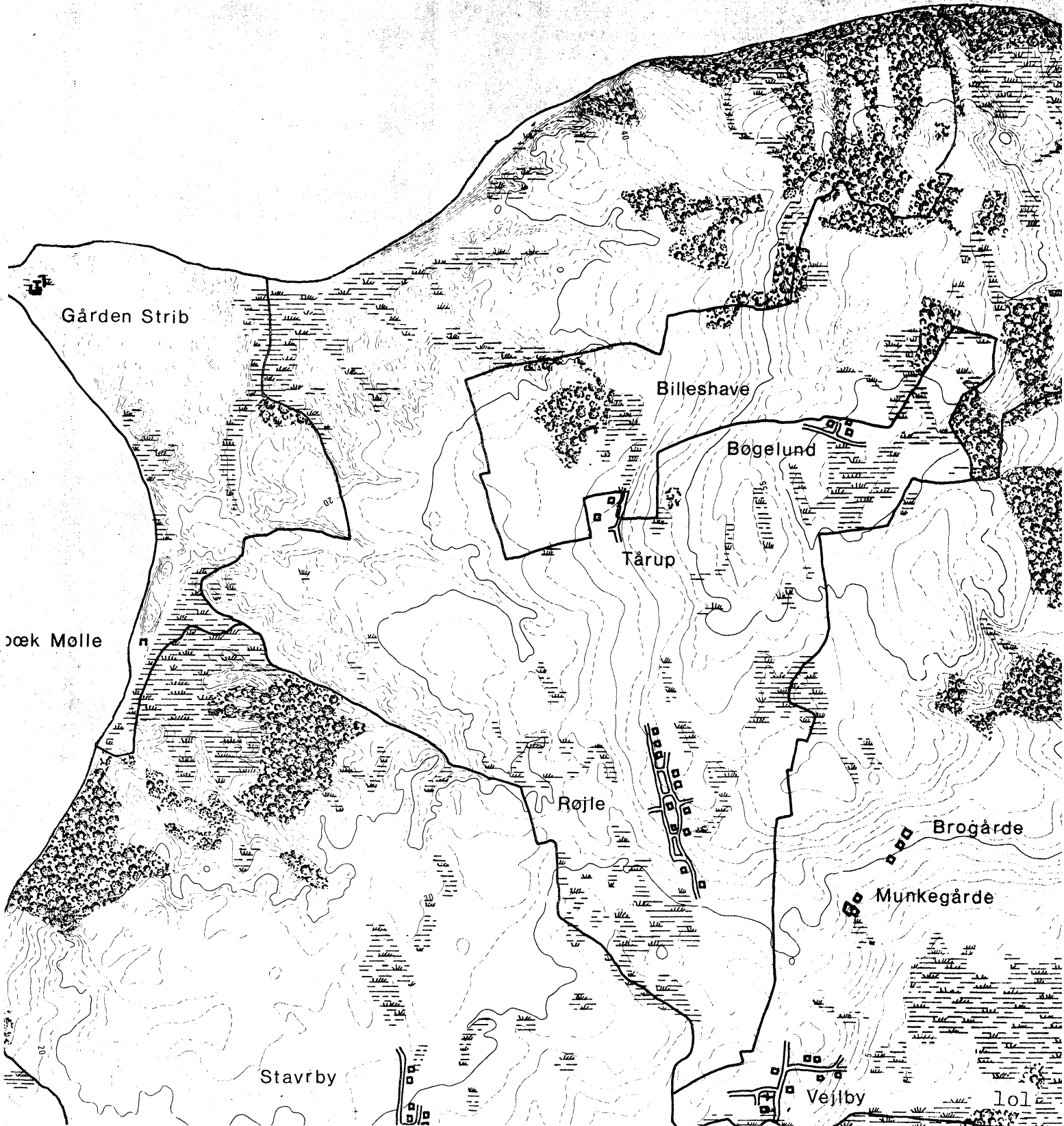
Vejlby Sogn

Vejlby

Vejlby

Vejlby

Vejlby

STAURBY

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Vejlby
----------	------------------	------------------------	-----------------

Navn: Staurby	Navnetype: -by.
------------------	--------------------

Bemærkninger:

Staurby er nævnt første gang 1231 i formen Stauærbu. Forleddet er navneordet, glda. Stauær, som betyder staver, pæl, stok. Efterleddet er by, glda. by, som betyder landsby.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
-----------------------	---

Bemærkninger:

En adelby er en landsby - som i modsætning til udflytterbebyggelserne ikke er anlagt ved udflytning fra en anden landsby.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Vejlby
----------	------------------	------------------------	-----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

4 af gårdene flyttet ud. Kun enkelte huse opført i nyere tid. Dele af den gamle bygade er forsvundet eller udrettet. Det oprindelige billede er uændret bortset fra vejudretningen og -reguleringerne.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

En væsentlig del er bevaret især mod Ø og NØ.

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størstparten opdyrket

Stort skovparti med mose bevaret ud med Lillebælt. Desuden en del parcelhuse og fabrikker mod SV og V på grund af Middelfarts ekspansion. Ellers domineres ejerlavet af motorvej der skærer igennem SØ-NV, syd om byen.

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Vejlby
-----------------	------------------	------------------------	-----------------

STATISTIK

Areal: 815 ha, heraf opdyrket 1688: 69%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	128	153	173				
Bebyggelsesenheder:							
	1606	1624	1664	1688	1787	1844	1903
Gårde:	18	18	18	18	20	22	24
Huse:	4		6		15		
Huse m/ jord:				1		20	21
Huse u/ jord:				3			4
I alt:	22	18	24	22	35	42	49
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit		
(78)	1664	1	14	3	7,1		
(83)	1688		16	2	8,5		
	1844	3	14	5	7,3		
	1903	5	15	4	6,3		
Folketal:							
		1787	1845	1901			
	Voksne:	165	218	218			
	Børn:	85	86	85			
	I alt:	250	304	303			

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Vejlby
-----------------	------------------	------------------------	-----------------

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			17	6	1			
1844							22	20
1903	19	20					5	5

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 815 ha. store ejerlav var i 1682 opdyrket 69%. Byen havde da et ret ekstensivt 4-vangsbrug og takseredes lavt til 153 tdr. htk. i 1684, mod 173 tdr. i 1844. Staurby er nabo til købstaden Middelfart, hvis borgere i 1496 fik kongelig tilladelse til at bruge Staurby og Skrillinge marker til græsning. Mod nord er Rubæk Mølle udparcelleret af ejerlavet. Møllen havde i 1775 4 tdr. htk. jordtilliggende. Et marknavn Gamby Deel (1682) for Staurby vidner om forgængerer for den nuværende bebyggelse.

Staurby er stjerneudskiftet i 1794 og inden 1806 var 4 gårde flyttet ud.

Byen var i 1200-tallet krongods men afhændedes først i 1300-tallet til de holstenske grever. Senere samledes Staurby atter under kronen. Under lenshovedgården Hindsgavl lå i 1586 17 egaliserede fæstegårde. En attende og sidste gård havde Eggert Frille erhvervet sig i 1450, den tilhørte i 1664 Billeshave. Kronen ejede i 1664 tillige Rubæk og Skærbæk møller. Efter afhændelsen af krongodset fulgte Staurby stadig den nu adelige hovedgård Hindsgavl. I 1775 havde Hindsgavl således hele byen bestående af 20 gårde samt Rubæk mølle. I 1806 bestod byen af 20 fæstegårde samt 19 huse. Endnu i 1844 var Staurby i sin helhed fæstegods og overgangen til selveje var langt fra sluttet i 1903.

Antallet af gårde var i 1600-tallet 18, men stiger til 20 inden 1775 og til 24 i løbet af det 19. årh. Antallet af huse var af normal omfang o. 1806, men ekspansionen går herefter i stå, hvorfor befolkningsvæksten fra 1787 til 1901 som helhed er meget beskedent.

Byen fremstår allerede som egaliseret i 1586, men med udvidelsen af gårdtallet opstod behov for en ny egalisering, der gennemførtes inden 1806, hvor de 20 fæstegårde hver var på 6 tdr. og 6 skp. Udvidelsen af gårdtallet fra 18 til 20 i 1700-tallet er øjensynlig sket ved anlæg af 2 dobbeltgårde.

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Vejlby
-----------------	------------------	------------------------	-----------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen interesse: Interesse: Stor interesse: Særlig interesse:

Landsbytypologisk vurdering: stor interesse

1) Anlægstype.

Den store adelby af vikingetids-navnetypen -by er centralplaceret i sit ejerlav og har agerorientering. Byformen er den almindeligt forekommende slynget-vejby type. Af ejerlavet er senere udparcelleret Rubæk mølle. En Gammelby - lokalitet vidner om forgængerer for den nuværende bebyggelse.

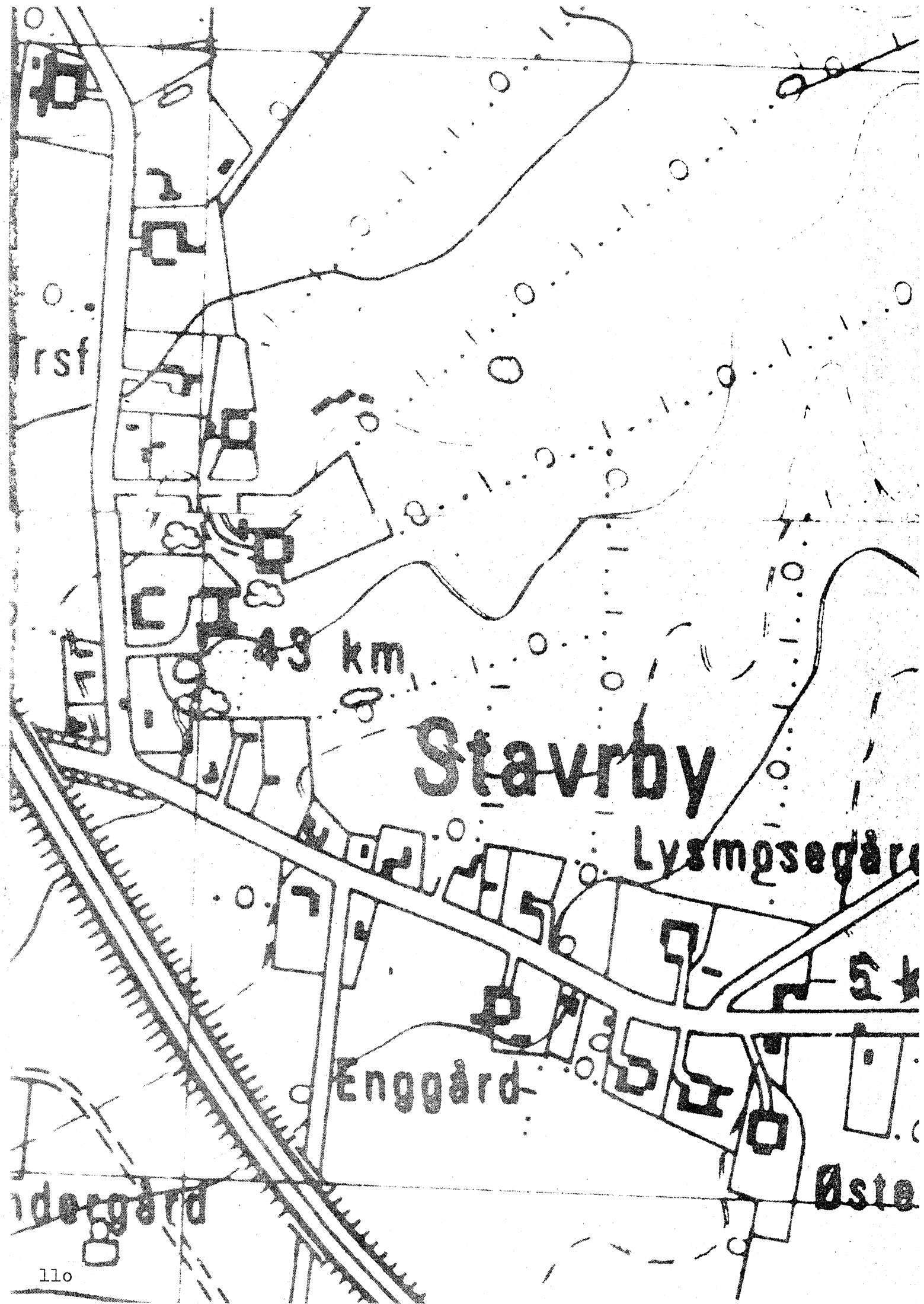
2) Udviklingstype.

Byen var allerede i 1200-tallet krongods og samlede efter en afhændelse atter under kronlenet Hindsgavl i senmiddelalderen. Byen fremstår allerede som egaliseret i 1586. Efter krongodsets frasalg fulgte byen stadig den nu adelige hovedgård Hindsgavl. Gårdtallet reguleredes i 1700-tallet til 20 og byen underkastedes en ny egalisering. En sen overgang til selveje ledsagedes af en ret beskeden ekspansion i det 19. årh.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og forholdsvis typeren anlægstype med flere udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: interesse

- 1) Bytomten er delvis bevaret, men præges af vejudretninger, landevejsbyggeri samt nu også motorvej.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret en del udskiftningshegn og et større skovareal. Mod sydvest domineres ejerlavet af motorvej og fabriksbyggeri.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: En Gammelby, 2-3 frilagte gårdtomter.

rsf

43 km

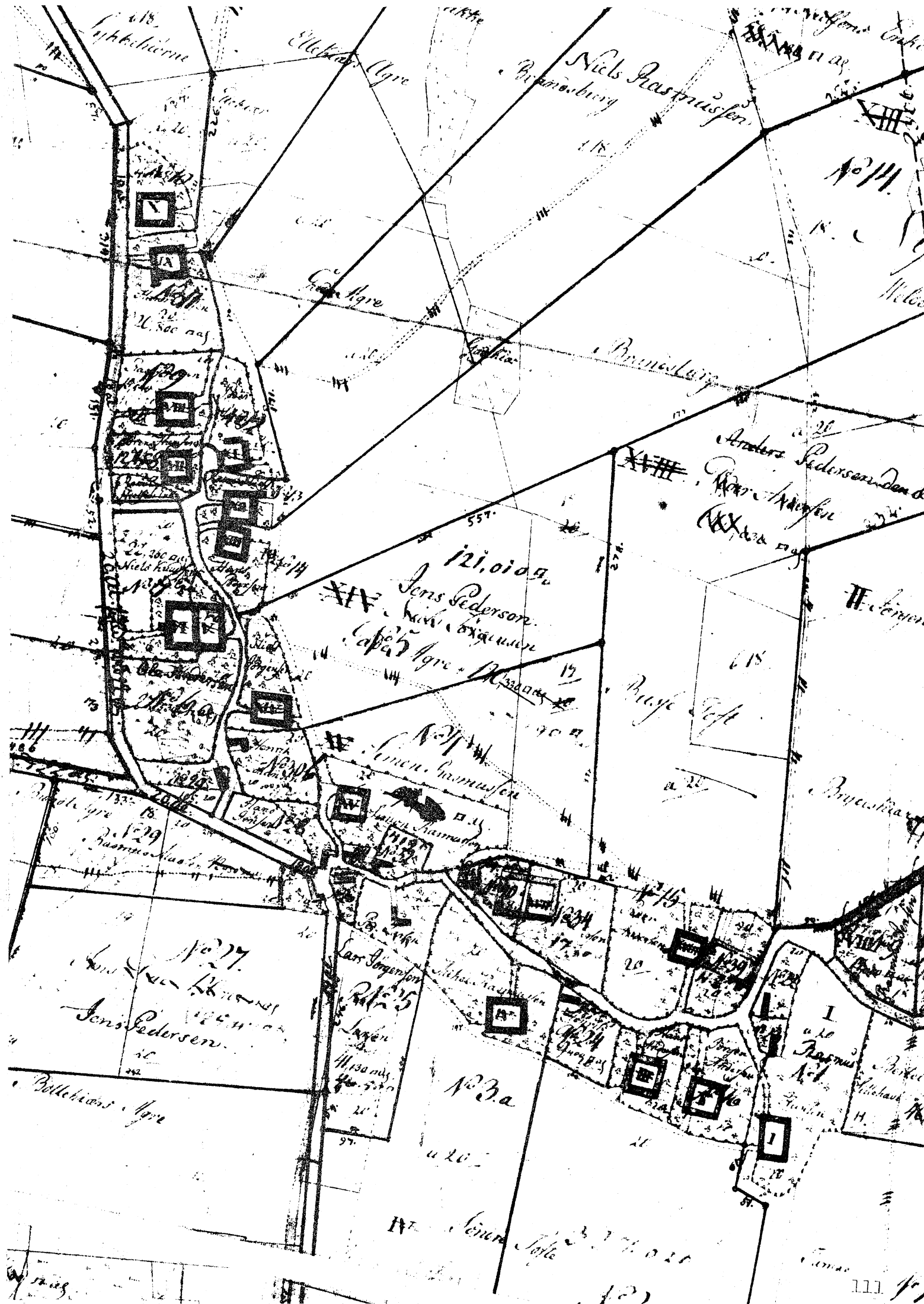
Stavrby

Lysmgsegård

Enggård

Øst

idagård

118
Lillebølme

Elleba Agre

Niels Rasmussen
Bjergsborg

No 11

Agre

Bjergsborg

Anders Pedersen, Dan &
Kare Rasmussen
Kare Rasmussen

12,010 g
Jens Pedersen
Niels Rasmussen
Lille Agre

Bygge Tofte

Nielsen, Rasmussen

No 27
Jens Pedersen

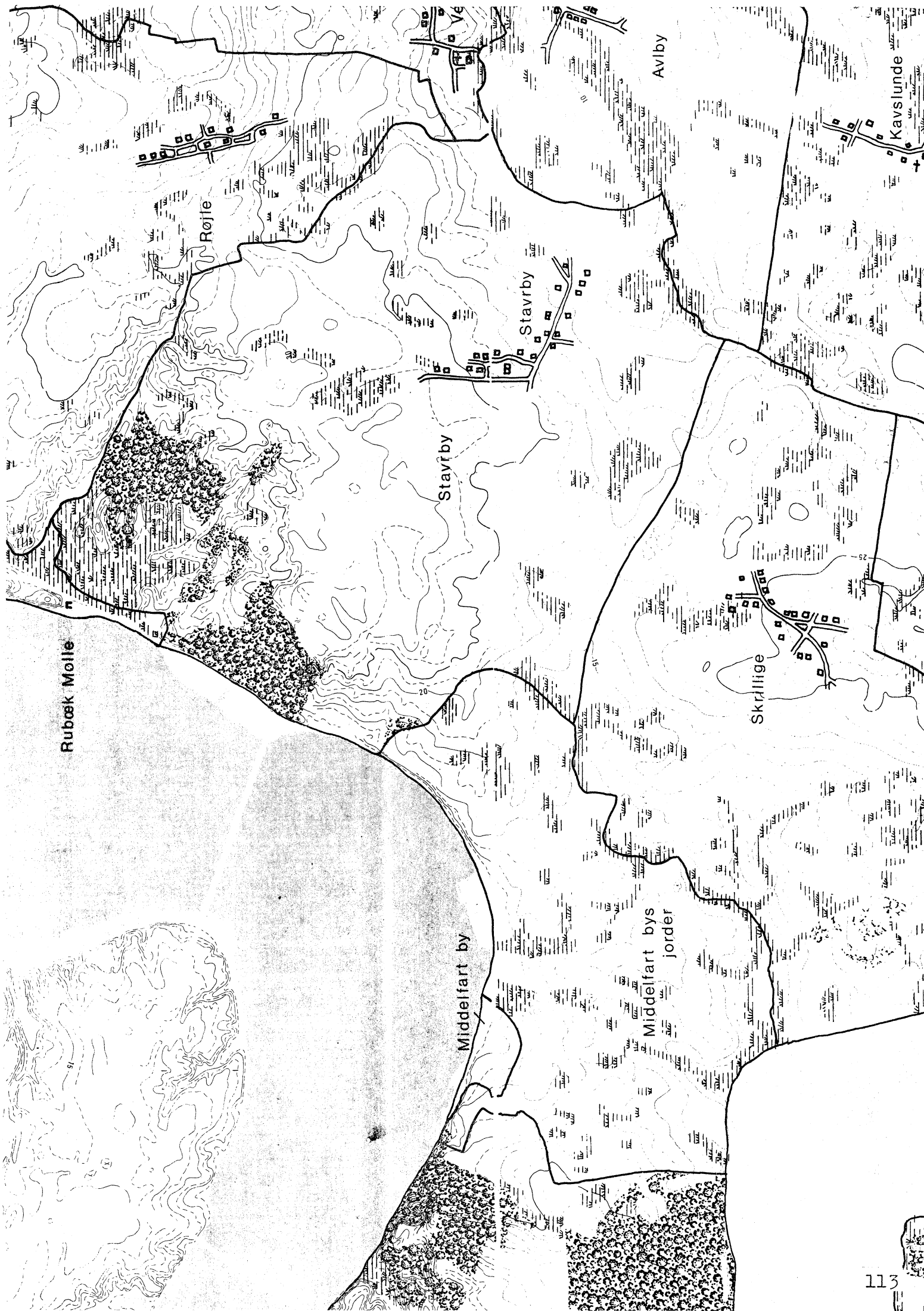
Lars Rasmussen
Rasmussen
Larsen
11,300 m²

No 3 a

IV - Jensen Tofte

I
Rasmussen
Nielsen
Tofte

111 1/2

VEJBY

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Vejlby
-----------------	-------------------------	-------------------------------	------------------------

Navn: Vejlby	Navnetype: -by.
------------------------	---------------------------

Bemærkninger: Vejlby er nævnt første gang 1295 i formen Wæthælby. Forleddet er navneordet gl. Wæthil, som betyder vadested. Byen ligger ved bunden af den tidligere havbugt Møllemade. Efterleddet er by, gl. by, som betyder landsby.
--

Anlægstype: Adelby med kirke.	Anlæggelsestidspunkt: Overgangen mellem vikingetid og middelalder.
---	--

Bemærkninger: En adelby er en landsby - som i modsætning til udflytterbyerne - ikke er anlagt ved udflytning fra en anden landsby. Vejlby sogn kaldtes Nybøl til ind i 1300-tallet.

Historiske tildragelser: Mindetavle for general F. Bülovs krigsråd i Vejlby sognepræstegård 1849 før slaget ved Fredericia. Opsat på det sted hvor bordet stod i den nu nedrevne bygning. Filosofen B. Riisbrigh fødtes 1731 i Vejlby sogn, 1851 den da.-arm. præst G.B. Christiansen, 1856 kemikeren Emil Pedersen.
--

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Vejlby
----------	------------------	------------------------	-----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

25% af gårdene flyttet ud siden udskiftningen. Derimod synes der ikke at være kommet flere huse, end de påfaldende mange, der var på udskiftningstiden. Vejsystemet er intakt, mens forten er forsvundet.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

En væsentlig del er bevaret.

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12% fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

Et stort engområde bevaret ø for Vejlby. Et stort skovparti bevaret mod NØ ud til Kattegat. Landskabet er ellers præget af spredtliggende gårde og et stort sommerhusområde ud til Båring Vig.

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Vejlby
----------	------------------	------------------------	-----------------

STATISTIK

Areal: 736 ha, heraf opdyrket 1688: 40%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	125	64	128				
Bebyggelsesenheder: Incl. Brogård og Munkegård.							
	1606	1624	1664	1688	1787	1844	1903
Gårde:	16*	16*	21	16	23	31	27
Huse:	6		10		31		
Huse m/ jord:				5		45	71
Huse u/ jord:				8		15	23
I alt:	22	16	31	29	54	91	121
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
1664	9	8	4	6,0			
(94) 1688	13	2	1	3,9			
1844	17	14		3,4			
1903	19	8		3,6			
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	206	332	503				
Børn:	93	186	182				
I alt:	299	518	685				

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Vejlbj
----------	------------------	------------------------	-----------------

	Besiddelsesforhold:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	Selvejere:		gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	1		5	5	10	4	5	1
1844	31	56				4		
1903	27	91						3

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 736 ha. store ejerlav var i 1682 kun opdyrket 40%, hvilket er i overensstemmelse med ejerlavets store indhold af skov og eng (tidligere havbugt) o. 1800. Da driftsformen i 1682 tillige var et ret ekstensivt 4-vangsbrug blev takseringen i 1684 meget lav nemlig 64 tdr. htk. mod 128 tdr. htk. i 1844 og et landgildehartkorn på 125 tdr. i 1664. Byens skove takseredes i 1664 for 86 svins olden. Sognet omtales fra 1295 til 1340 som Nybøl kirke og sogn først herefter som Vejlbj sogn. I 1295 omtales imidlertid Vejlbj i Nybøl sogn. Rimeligvis har kirken derfor oprindeligt ligget i en udflytterbebyggelse Nybølle, hvortil Vejlbj er flyttet i 1300-tallet. Denne tanke bestyrkes af en Gammelby lokalitet øst for Vejlbj, der kunne minde om det oprindelige Vejlbj, samt af at Vejlbj-Nybøl senere fremstår som en reguleret vejforsteby. Af det oprindelige større ejerlav er Røjle senere udparcelleret. Mod nord i ejerlavet opstod to enkeltgårde Brogård (nævnt fra 1606) og Munkegård (nævnt fra 1473).

Munkegård fungerede i 1473-75 som sædegård for væbneren Jakob Tidemand.

Vejlbj udskiftedes i 1785 og siden er ca. 10 gårde udflyttet.

I 1295 skænkede Niels Hamundsen til Husbygård (Wedellsborg) 1 gård i Vejlbj til oprettelse af et alter. Skt. Hans Kloster i Odense erhvervede i 1498 gods i Vejlbj af Peder Hogenskiølds enke fru Sidsel. Holme Kloster (senere Brahetrolleborg) havde i senmiddelalderen 3 gårde her. Hertil kommer 1 præstegård og 1 degnegård. Kirkebesiddelserne har således udgjort omtrent halvdelen af byen i senmiddelalderen, medens kronen under Hindsgavl len besad 1 enkelt selvejergård. Blandt adelsgodset kan det nævnes, at væbner Jakob Tidemand i Munkegård i 1473 solgte bl.a. en gård i Vejlbj til Bent Bille. I 1664 var kronens andel i hovedsagen intakt (omend med en del forskydninger). Blandt adelen ragede den nyanlagte hovedgård Billeshave op med 10 gårde (incl. Brogård) og 4 huse. Munkegård tilhørte da oberst Arendorf og ansattes til 16 tdr. htk. Den kom senere til kronen, der imidlertid atter afhændede den i 1718. I 1789 havde Billeshave i alt samlet 12 gårde og 16 huse med jord. I 1806 var der kun 5 fæstegårde tilbage i byen, og overgangen til selveje var stort set afsluttet i 1844.

Antallet af gårde lå fra 1606 til 1806 på 16, idet en række småbol (i 1664 6 bol a 1-3 tdr. htk.) dog regnes som gårde i 1664 og 1787. Frem til 1844 steg gårdtallet markant i forbindelse med overgangen til selveje. Hustallet ekspanderede ligeledes voldsomt i det 19. årh., ligesom befolkningsvæksten er over det normale.

Gårdene var i 1684 forholdsvis små, som det er typisk for kystzonen, og af jævn størrelsesfordeling. I 1789 var byen egaliseret klassevis, idet der fandtes 9 gårde a 5 tdr htk., 3 bol af 1-2 tdr. 9 huse af 3 skp. htk. samt 7 andre huse med jord.

FYNS AMT	Herred: Vends	Kommune: Middelfart	Sogn: Vejlbj
-----------------	------------------	------------------------	-----------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering:** særlig interesse

1) Anlægstype.

Den store kirkeadelby af vikingetids navnetypen -by er randplaceret i sit ejerlav og har å-orientering. Byformen er den på Fyn sjældne regulerede vejforteby. Byen synes opstået ved en sammenflytning omkring Nybølle kirke og torp i 1300-tallet. En Gammelby lokalitet vidner formentlig om det opr. Vejlbys placering. Af ejerlavet udparcelleredes senere Røjle, ligesom der inden for ejerlavet anlagdes 2 enkeltgårde, Brogård og Munkegård, hvoraf den sidste i 1400-tallet fungerede som adelig sædegård.

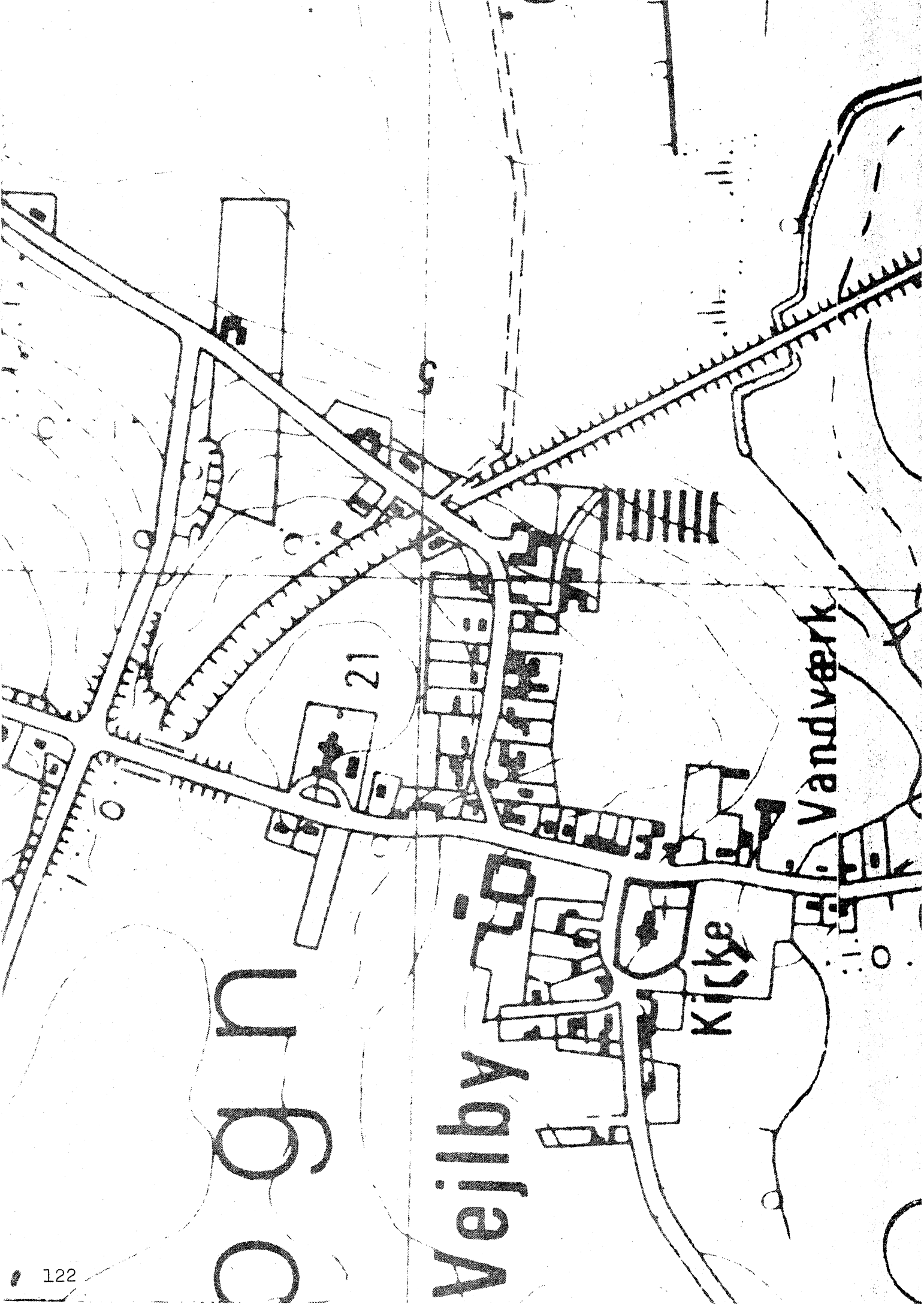
2) Udviklingstype.

Ejerlavet husede, som nævnt, i 1400-tallet en væbnergård, Munkegård, men domineredes i øvrigt af kirkelige besiddelser. Endnu i 1664 var besiddelsesforholdene spredte omend den nyoprettede nabohovedgård Billehave var begyndt at samle byen. I 1700-tallet domineredes byen næsten helt af Billehave, der egaliserede gårdene klassevis. En tidlig overgang til selveje ledsagedes af markant vækst i det 19. årh. I det 20. årh. har byen udviklet sig som stationsby.

Sammenfattende drejer det sig om en ret enestående anlægstype med flere udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: interesse

- 1) Bytomten er delvis bevaret, men kun et mindretal af gårdene er tilbage.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret en del udskiftningshegn samt store eng- og skov arealer. Mod kysten store sommerhusområder.
- 3) Særlige relikter: kirke.
- 4) Arkæologiske interesser: en Gammelby tomt.

P.O. Hill Station

Chondra

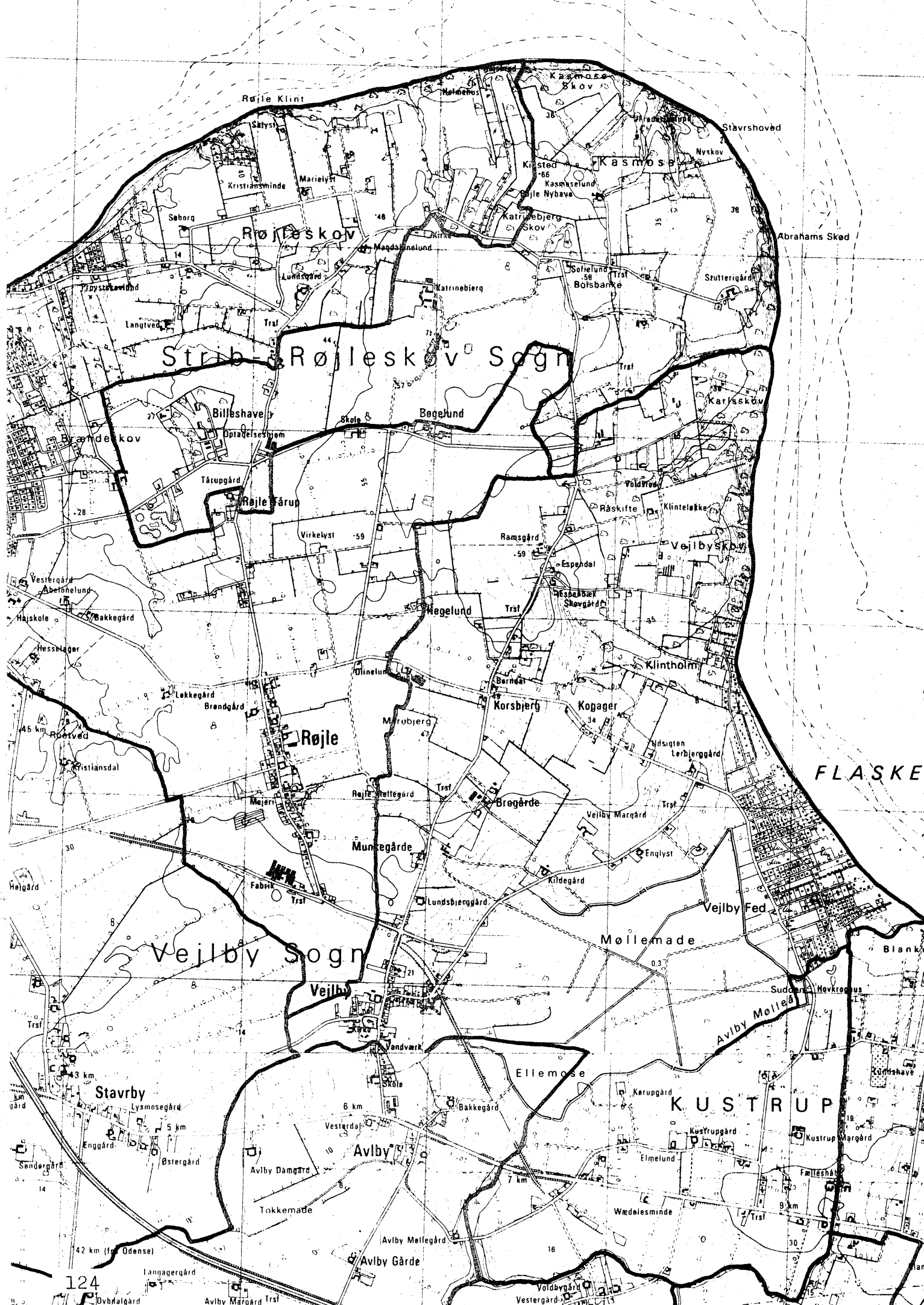
Handwritten scribbles and illegible text on the right side of the map.

Handwritten text in the upper left quadrant of the map.

Handwritten text in the upper middle section of the map.

Large block of dense handwritten text in the center-right area of the map.

Handwritten text in the lower middle section of the map.

Strøb- Røjleskov Sogn

Vejlbysogn

FLASKEI

KUSTRUP

42 km (to Odense)

Stavrbym 43 km

Enggård 5 km

Højgård 30

A5 km Rørvéd

Højgård 28

Brandekov 27

Langved 14

Søborg 14

Røjle Klint

Aviby Damgård

Aviby Mølle

Vejlbym 21

Munkgårde

Røjle

Virkeby

Tårupgård

Bogelund

Skole

Trst

Røjleskov

Aviby Gårde

Aviby Mølle

Vandværk

Lundsbygård

Røjle Mølle

Mørbjerg

Olinelund

Virkeby

Skole

Trst

Røjleskov

Aviby Mølle

Aviby Gårde

Vandværk

Lundsbygård

Røjle Mølle

Mørbjerg

Olinelund

Virkeby

Skole

Trst

Røjleskov

Aviby Mølle

Aviby Gårde

Vandværk

Lundsbygård

Røjle Mølle

Mørbjerg

Olinelund

Virkeby

Skole

Trst

Røjleskov

Aviby Mølle

Aviby Gårde

Vandværk

Lundsbygård

Røjle Mølle

Mørbjerg

Olinelund

Virkeby

Skole

Trst

Røjleskov

Aviby Mølle

Aviby Gårde

Vandværk

Lundsbygård

Røjle Mølle

Mørbjerg

Olinelund

Virkeby

Skole

Trst

Røjleskov

Aviby Mølle

Aviby Gårde

Vandværk

Lundsbygård

Røjle Mølle

Mørbjerg

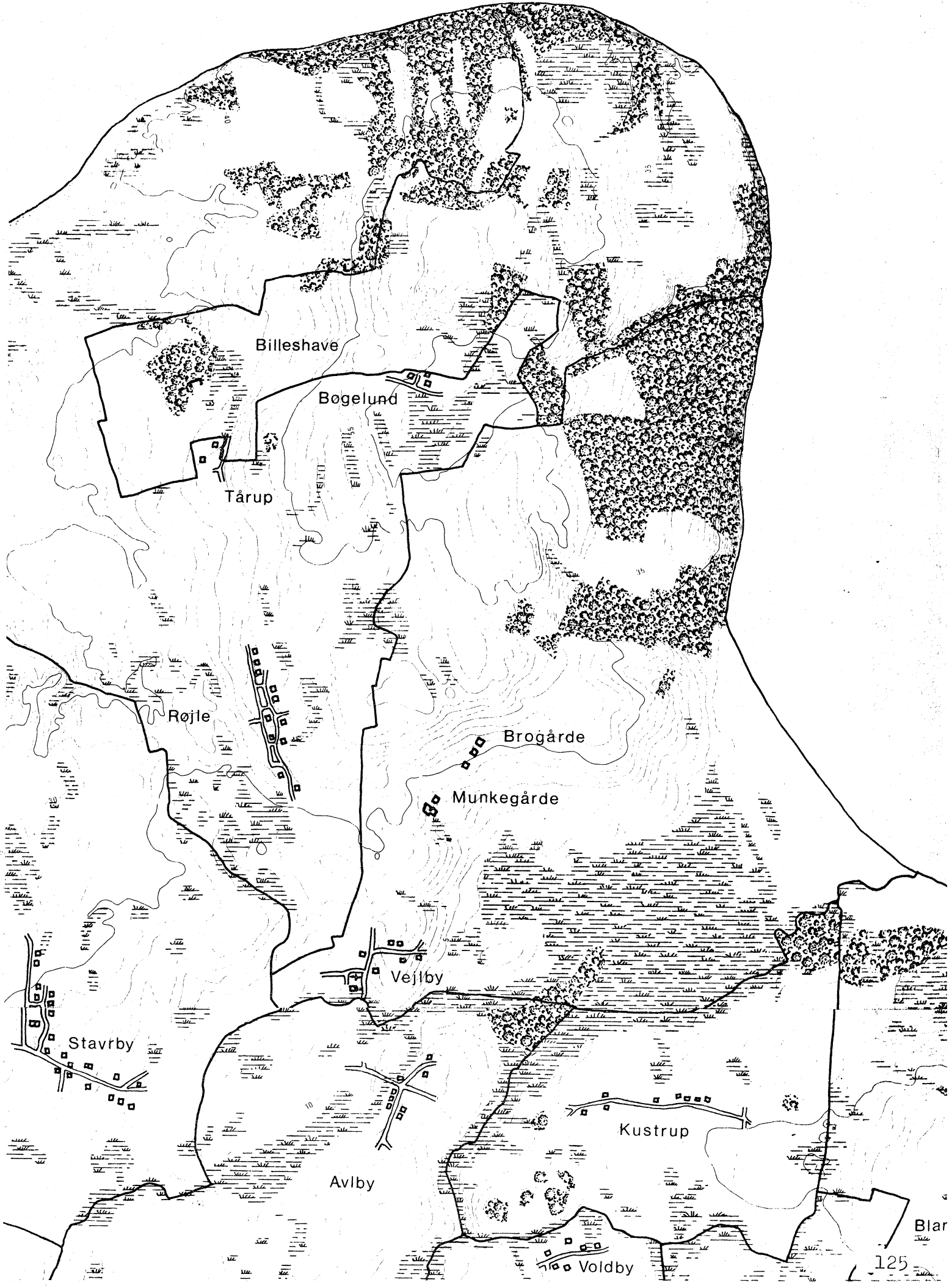
Olinelund

Virkeby

Skole

Trst

Røjleskov

Billeshave

Bogelund

Tårup

Røjle

Brogårde

Munkegårde

Vejlbj

Stavrbj

Avlby

Kustrup

Voldby

Blar

